

Nr. 44
(350)

30.X-5.XI 1996

ZOE PETRE despre zvонuri și sondaje false

pag. 9

ANDREI CORNEA Vrea Opoziția să câștige alegerile?

pag. 3

MESAJUL REGELUI MIHAI către poporul român pentru alegeri

PULS

Noiembrie 1996 poate fi egal în importanță cu decembrie 1989: el poate recupera erorile grave care s-au succedat din 22 decembrie 1989.

Va fi foarte important pentru noi toți dacă România (din nou rămasă ultima între toate fostele țări-satelit) va reuși în fine să realizeze **alternanța politică** – testul prim al democrației –, printr-un efort mai mare decât unul electoral normal, învingând controlul rețelelor birocratice ale PDSR asupra mass-media, fraudă și dezordine organizate premeditat în timpul alegerilor.

Pedeapsa grăbită și severă la închisoare a ziaristilor care au vorbit despre legăturile, în anii '50, ale studentului Ion Iliescu cu KGB, într-o țară în care ucigașii eroilor revoluției n-au fost judecați, iar marii corupți sînt pe primele locuri ale listelor pentru Parlament, dovedește sensibilitatea echipei instalate la putere în decembrie 1989 față de subiectul „relația cu Moscova”. Contextul politic internațional este însă mai îngrijorător ca oricînd. Instabilitatea fostului centru – Federația Rusă – s-a accentuat printr-o acerbă luptă pentru putere, iar dorințele imperiale au avut vreme să se dezvăluie la toți liderii ruși importanți. Există în fiecare clipă riscul unui război civil în vecinătatea României. În schimb, trenul spre NATO și UE, cu toată graba din ultimul timp, cu toate declarațiile liniștitoare ale oficialilor, a fost pierdut. Va fi vital, în acest context, ca în România să nu se aplece la președinție nici unul dintre responsabili pactului din aprilie 1991 cu Uniunea Sovietică (președinte Ion Iliescu, prim-ministru

Petre Roman), dat fiind că este o republică prezidențială (spre deosebire de toate vecinele ei – Ungaria, Bulgaria, Republica Cehă, Slovacia etc.) și în mina președintelui s-a concentrat, excesiv, nu doar politica externă, ci și armata.

Ar fi important pentru viitorul integrării României în structurile europene și euro-atlantice ca în alegerile de peste cîteva zile să iasă pe primul loc,

GABRIELA ADAMEȘTEANU

În fața alternanței

printr-o necesară rotație, CDR, alianța politică ce se bucură de sprijinul unor importante partide politice europene de dreapta, aflate acum la guvernare în Germania, Spania, Franța, Anglia, Republica Cehă. Un guvern de coaliție CDR-USD-ANL-UDMR, cu președinția lui Emil Constantinescu, ar fi o surpriză internațională care ar atrage din nou atenția asupra României, la fel ca în 22 decembrie 1989. Numai că, de această dată (să sperăm), fără morți, fără simulatoare, fără manipulări grosolane.

pag. 7

VLADIMIR TISMĂNEANU

Să ne învățăm de aceea să gîndim pozitiv. Să nu ne mai mulțumim cu jumătăți de măsură. Să ne amintim proverbe uitate, de pildă „cum tragi, așa ajungi”. Să recuperăm tot acel timp cînd s-a „cobit”: „nu-i nimic de făcut”, „tot ăștia ies”, „tot Iliescu iese” etc.

Să nu repetăm greșelile trecutului, tocmai acum cînd, în fine, avem șansa schimbării. Chiar dacă este foarte crud ce spun, pentru mulți dintre noi, din păcate, cu viața pe care ne-a oferit-o regimul Iliescu, schimbarea în anul 2000 poate veni prea tîrziu. Prea tîrziu pentru cariera, prea tîrziu chiar pentru viața noastră.

Să nu spunem „ce contează un vot”. Să nu repetăm „degeaba, ei tot o să fure”. Să nu-i întărim cu defetismul nostru păgubitor, care ne scoate din Europa și ne închide într-un Orient atemporal. Să avem responsabilitatea votului nostru, care nu se adună doar într-o parte, ci se și scade într-alta. Să conștientizăm, o dată pentru totdeauna, că sîntem legați inevitabil unii de alții, că **soluția individuală** din timpul lui Ceaușescu a fost deseori un eșec, că nu-i doar imoral, ci și aproape imposibil să-ți fie bine ție, ca individ, cînd tuturor celorlalți din jurul tău le este rău.

Să retrăim starea de grație de cîteva ore din 22 decembrie '89: să votăm decisi că schimbarea trebuie să vină acum, să mergem la urne nu doar pentru noi, ci și pentru România.

Stimată doamnă Adameşteanu,

V-am urmărit cu deosebit interes activitatea publicistică de după 1989 (care se adaugă celei de romancier și dramaturg de dinainte) și, trebuie să mărturisesc, în marea majoritate a cazurilor, am fost de acord cu cele scrise de dumneavoastră. După ce ați apărut la TELE 7abc, v-am admirat și calitățile de moderator TV. Urmăresc revista „22” încă de la înființare și am fost extrem de bucuros că, după o perioadă de instabilitate a conducerii, ați făcut dovada unor certe calități manageriale, reușind să o aduceți pe linia de plutire, ba mai mult, să o ridicați pînă la nivelul actual. Pentru că, trebuie să vă spun, cred că revista „22” este în prezent la cea mai ridicat nivel de la înființare. (...)

Apropierea alegerilor din 3 noiembrie (...) impune celor care luptă pentru victoria Opoziției eforturi speciale. În acest context, am redactat materialul alăturat. (...)

Redacției revistei „22”

Intrarea pe „ultima turlantă” a campaniei electorale aduce o aglomerare de declarații, fapte, dezvăliri etc., care creează un zgomot de fond deosebit de puternic, dincolo de care cu greu se mai poate desluși ceva coerent. În această situație, alegătorul trebuie să facă apel la logica cea mai simplă. (...) Inarmat cu acest instrument de lucru, voi încerca în continuare să vă prezint rezultatul unui raționament deductiv, aplicat la două dintre problemele majore ale alegerilor: 1) care sînt politicienii în care putem avea încredere și 2) cu ce formațiuni politice/candidat la președinție să votăm. În mod evident, cele ce urmează se adresează cititorilor revistei „22”, adică unui electorat care vrea schimbarea, adică venirea la putere a actualei Opoziții.

1. În ultimii ani, s-au făcut extrem de multe analize, unele foarte pertinente, privind clasa politică actuală. Nu îmi propun să le concurez. Voi încerca doar să-i disting, cu ochii unui alegător din opoziție, printre politicienii de azi (cu vîrste între 30 și 80 de ani, cei mai mulți dintre ei fiind între 40 și 60) pe cei în care putem avea încredere. Premisele pe care le propun pentru analiza profilului politicianului actual în care putem avea încredere sînt următoarele:

- 1) Să fie un om de caracter, un om pe care să te poți baza. Pentru cei care au avut o activitate oarecum publică, lucrurile sînt mai simple: i-am văzut, cu toții. Pentru ceilalți, hotărîtoare este părerea celor care au lucrat cu ei.
- 2) Să fie un specialist recunoscut în domeniul lui. Pentru că, dacă pînă la 40 de ani un om nu s-a remarcat în cadrul comunității în care a activat (științific, tehnic, literar, artistic etc.), e greu de crezut ca va fi bun tocmai în politică. Sigur că există excepții, oameni care din motive politice au fost ținuți sub obroc, dar, iarăși, sînt convinși că, în cadrul comunității în care au lucrat, ei s-au remarcat, chiar dacă n-au beneficiat de onoruri și medalii.
- 3) Să fie un bun organizator, cu o minte bine disciplinată, un om care să știe să conducă oameni și care să-și apropie oameni valoroși, pe care să știe să-i folosească în mod eficient.
- 4) Să nu fi fost activist al PCR. Aici ar fi necesară o discuție mai amplă. Mă rezum la a spune că nu cred că un om care a avut ca profesie indoctrinarea comunistă poate fi astăzi un democrat convins.
- 5) Să-și fi ales una dintre profesiunile cele mai căutate ale generației lui. Asta ar însemna că a fost un luptător, un învingător și un om cu o educație solidă dată de liceu. (...)

Utilizarea grilei propuse nu înseamnă că vor „trece” numai cei care îndeplinesc toate condițiile. Cea de-a cincea, de exemplu, este în mod cert facultativă, dar ar fi de preferat cei care o îndeplinesc. În ceea ce privește calitățile organizatorice, cred că aici ar trebui luate în considerare atît funcțiile de conducere (exemplu: d-l prof. Emil Constantinescu, care în calitate de rector al Universității București a reușit promovarea unei excelente imagini internaționale a acestei instituții), cit și capacitățile de a organiza o acțiune (exemplu: dacă CDR cîștigă majoritatea relativă la alegerile din 3 noiembrie, un candidat extrem de credibil la postul de prim-ministru mi se pare d-l Remus Opris, medic, cel care a condus campania CDR; un altul cred că este d-l Varujan Vosganian, matematician și economist).

6. La întrebarea „cu cine să votăm?”, răspunsul trebuie să fie tot unul logic. Vrem schimbarea, adică înlocuirea PDSR și a d-lui Ion Iliescu. Atunci, trebuie să facem următoarele raționamente:

a) În cazul alegerilor prezidențiale, electoratul Opoziției are de ales între trei candidați: d-nii Emil Constantinescu, Petre Roman și Nicolae Manolescu, primii doi avînd șanse de a intra în turul al doilea. Care dintre ei are cele mai mari șanse de a-l bate în turul al doilea pe d-l Ion Iliescu? Eu cred că d-l Emil Constantinescu. Paradoxal, tocmai datorită faptului că a mai candidat și în 1992! Deci, din punctul de vedere

al PDSR, „dosarul” domniei sale este epuizat. E greu să se mai inventeze ceva. Tocmai de aceea, PDSR se agită de diversiunea monarhistă americană, care, însă, s-a văzut, n-a avut un impact prea mare. D-l Petre Roman are dezavantajul că n-a mai trecut prin alegeri uninominale, cum sînt cele prezidențiale. PDSR i-a întocmit, se pare (v. *Ziua*, nr. 713 din 17 oct. 1996), un dosar voluminos, pe care însă nu l-a produs (încă). De ce? Dintr-un motiv foarte simplu: din punctul de vedere al PDSR, d-l Petre Roman trebuie să intre în turul al doilea, alături de d-l Ion Iliescu, unde va fi ușor de anihilat. (...) Concluzia pentru alegători cred că este clară: **trebuie să votăm cu d-l Emil Constantinescu**, care îl poate bate în turul al doilea pe d-l Ion Iliescu. Acest îndemn este valabil și pentru simpatizanții ANL, întrucît d-l Nicolae Manolescu nu are, oricum, șanse de a intra în turul al doilea, iar voturile pe care i le-am acordat (în loc să le dăm candidatului CDR) pot duce la promovarea în turul al doilea a d-lui Petre Roman, adversarul preferat de d-l Ion Iliescu, din motivele mai sus menționate (...).

De fapt, există și un al patrulea candidat al Opoziției, d-l György Frunda, ba chiar unul extrem de interesant, după părerea mea, care ar putea fi un excelent ministru. În situația actuală, cred, însă, că suporterii d-lui György Frunda ar trebui să se gîndească bine dacă nu cumva ar fi de preferat să-i dea votul chiar din primul tur d-lui Emil Constantinescu, pentru a-l asigura intrarea în turul al doilea, din motivele expuse mai sus. Sînt sigur că alegătorii de origine maghiară, care sînt printre cei mai disciplinați și mai informați, vor ști să aprecieze așa cum se cuvine acest punct de vedere.

b) La alegerile parlamentare, este imperios necesar ca CDR, și nu PDSR, să obțină majoritatea relativă, cea care acordă privilegiul formării guvernului. Deci, cred că aceia care dorim schimbarea trebuie să votăm cu CDR. Orice vot acordat altei formațiuni de opoziție poate să ducă la clasarea PDSR pe primul loc, cu consecințele previzibile: un guvern identic cu guvernul Văcăroiu (să nu ne lăsăm înșelați de „certurile” dintre foștii parteneri de guvernare). Or, clasarea CDR pe primul loc va permite formarea unui guvern al Opoziției (eventual; împreună cu USD și ANL) care să vrea și să poată aduce schimbarea așteptată. Cu deosebită stimă,

Marius Băzu, București

„Totuși, cîteva precizări suplimentare sînt necesare. În mod premeditat, o serie de persoane încearcă acum să acrediteze o idee greșită, aceea de a-i privi pe foștii membri ai PCR ca pe o masă omogenă. Exemplu: d-l Ion Iliescu (în confruntarea televizată cu d-l Emil Constantinescu la alegerile din 1992) și, mai recent, d-l Silviu Brucan (într-una din aparițiile „oraculare” de la TVR, din 15 octombrie a.c.) s-au referit la cele 4 milioane de foști membri PCR (la care se adaugă familiile lor) care ar tremura de teamă Opoziției ajunse la putere. De fapt, înainte de '89, „ruptura” nu se producea între membri și nemembri PCR, ci între activiști (adică persoane retribuibile pentru activitatea politică) și restul populației. Ei, activiștii, aveau magazine speciale, stăteau în vile (chiar, asta cred că e un criteriu important de departajare a celor care n-au fost profitori ai regimului comunist: cine stătea „la bloc” înainte de '89?) și aveau salarii „grase”. De fapt, nici ei, activiștii, nu au a se teme de Opoziția ajunsă la putere (cu excepția, desigur, a celor care au făcut rău, încălcînd legile valabile atunci). Dar nici nu e corect ca tot ei să conducă.

O mai subtilă încercare de a produce confuzie o face d-l Pavel Cămpăanu, care, într-un articol din revista „22”, nr. 37, din 11-17 septembrie, introduce categoria de „activiști nesalariați ai PCR”, referindu-se la foștii membri ai birourilor organizațiilor de bază PCR. Aceștia, de fapt, erau salariați ca toată lumea pentru activitatea lor profesională și nu beneficiarii de avantaje de pe urma acestei sarcini suplimentare (sigur, sînt și excepții, dar pe acestea cei din jurul lor le știu foarte bine). Cum spuneam, „ruptura” se producea între activiști plătiți pentru activitate politică și restul populației!

Stimate domn N.C. Munteanu,

Ani mulți așteptam cu nerăbdare „înfîlnirea” cu postul Europa Liberă și vă ascultam cu sfînțenie, crezînd în dv. Știînd în ce condiții ați fost nevoit să părăsiți țara, m-am bucurat cînd v-ați întors și v-am urmărit în continuare cu multă atenție, dar...

Atunci cînd v-am „găsit” în staff-ul electoral și chiar candidat pe listele PD, am rămas cu un gust amar. Vă asigur că nu am fost singura dezamăgită. A reușit Petre Roman să vă lămurească și să vă convingă de următoarele situații grave care au „rupt” societatea românească? Aceștea ar fi: de ce au murit oameni după 22 decembrie '90; cum a dispărut teroriștii; ce a fost în 29 ianuarie '90, cînd „s-au demascat singuri” țărăniștii; ce a fost la 18 februarie '90; ce a fost la Tirgu-Mureș în martie 1990; cum au „organizat” mineriada din iunie 1990; dacă cei cca 60 de „neiden-

tificați” din cimitirul Străulești II, din iunie '90, au vreo legătură cu mineriada; cum a fost „organizată” Ziua Națională, de la 1 Decembrie 1990, de la Alba Iulia, unde „prim solist” a fost Petre Roman. Lista ar putea continua.

Credeți, d-le N.C. Munteanu, că se poate construi ceva durabil și serios pe omisiuni și minciuni? Se vede că în România totul se poate vinde și cumpăra. Vă amintii care era unul din sloganele Pieței Universității? „Păcat! Păcat! De singele vărsat!”

Rodica Dimitriu, București

P.S. 1. Sînt curioasă dacă aceleași probleme și le-a lămurit și d-nul Mircea Diaconu. **2.** Îmi pare rău că „mi-am rupt” picioarele la demonstrația de susținere a d-lui prof. Petru Creția.

Stimați redactori,

Cu bunăvoința dumneavoastră, aș dori să adresez cîteva rînduri elevului Adina Popescu din București, a cărei intervenție, apărută în suplimentul din ultimul număr al revistei, mi-a stîmmit un interes aparte. Totodată, îmi exprim nădejdea că vorbele mele vor avea ecou și printre alți tineri cititori, astfel încît aportul meu nu se rezumă doar la o simplă corespondență mijlocită de dumneavoastră.

În altă ordine de idei, țin să apreciez în mod deosebit ideea domnului Emil Hurezeanu de înființare a unui canal de televiziune bilingv la Cluj și în acest sens sper ca revista dumneavoastră să facă, ea însăși, toate demersurile posibile, sensibilizînd factorii de care depinde realizarea unui proiect atît de binevenit.

Dragă Adina,

Mă numesc Tudor Băran și sînt profesor de geografie la școala cu clasele I-VIII din comuna Fălcu, județul Vaslui. Abia am terminat de citit mărturisirea ta în suplimentul din numărul 40 al revistei și îți scriu sub impresia puternică a celor aflate. Vreau să te asigur că intervenția ta este cit se poate de binevenită prin impactul pe care sper să-l producă și în rîndul altor cititori, fie ei la vîrsta primului vot, ori la cea a unei mai bogate experiențe de viață.

Părerea mea este că dezinteresul pe care generația ta îl manifestă față de politică și, în particular, față de exprimarea vîntului este simptomatic pentru etapa așa-zisei tranziții în care ne-am împotmolit. Iar din această atitudine singurii care au de cîștigat, în încercarea lor disperată de a nu pierde puterea, sînt actualii guvernanți. Sesizează ei, ori nu, faptul că au de-a face cu un imens blam pe care tinerii îl aruncă în obraz, nu știu; cert este că, gîndind pe termen scurt, se bucură de ceea ce pot cîștiga azi. Cit privește faptul că ceilalți sînt „prea ocupați să-și caute un loc de muncă sau să intre la o facultate”, este de înțeles. Asta intră în normalitatea existenței. Ar fi nefiresc ca toți să-și pună sufletul la bătaie, ca tine. Partea proastă e că noi nu trăim (încă) în normalitate, și atunci cei ca tine (și ca mine) trebuie să ieșim în față și să ne zbatem cît ne țin puterile. E de datoria ta să-ți convingi colegii (măcar pe cei care n-au de gînd să voteze peste Ocean!) – și, prin ei, pe cît mai mulți alții – că alegerile din noiembrie sînt o bătaie pe viață și pe moarte, de care depinde viața a cel puțin una–două generații de-acum încolo și care, dacă va fi pierdută printr-o nouă înfrîngere a Opoziției democratice, va însemna un cui mare și teapăn înfipt în sicriul în care fetele și băieții de azi își vor înormînta speranțele.

Sigur, nu vreau să fiu apocaliptic: pînă la urmă ne vom croi, cu chiu cu vai, drumul spre normalitate și bunăstare. Însăși „goana nebună după bani, locuri de muncă” și „măruntiș pentru o bere” își are fațeta sa pozitivă: uite că se ridică o nouă generație, care nu mai așteaptă de la tătucul-stat „să i se dea”, ci luptă pentru propria sa existență. Se creează astfel o nouă mentalitate, liberă și responsabilă, care oricum, mai devreme sau mai tîrziu, își va spune cuvîntul și pe plan politic; dar de ce mai tîrziu și cu altele sacrificii, cînd primul pas poate fi făcut acum? Speranța nu este pierdută: oricît de mari sînt rezistența unui electorat conservator și posibilitățile de fraudă la scrutin, șansele Opoziției de a accede la putere rîmîn intacte și ar fi păcat ca ele să se spulberu numai pentru că vreo cîteva zeci sau sute de mii de tineri dezabuzați (dar nu și debusolați, cum sînt o bună parte dintre maturi) n-au chef să-și piardă cîteva minute din viață ca să introducă un buletin în urnă! N-ar fi asta o sfideare a logicii și a bunului-simț?

Dragă Adina, eu văd în tine un adevărat lider de opinie. Tu ești făcută să lupți, alături rămînea în banca ta și te gîndeai doar la bac și la deliciale celor 18 ani. Nu te descuraja: vorbește cu colegii tăi, cu prietenii, cu adulții care oscilează încă și pe care poate mai e vreo posibilitate să-i convingi. Iar dacă simți nevoia, scrie-mi pe adresa menționată la început (cod poștal 6492). Indiferent de reacția ta, eu voi fi alături de tine.

Cu multă simpatie,

Tudor Băran

ANDREI CORNEA

Vrea Opoziția să câștige alegerile?

Ce va fi pe 3 noiembrie? Destule nereguli, aproape cu siguranță, dacă ne conducem după ceea ce s-a numit „pedeserizarea” secțiilor de vot, după strădania aceluiași partid de a strecura, în calitate de observatori ai alegerilor, niște necunoscute organizații pentru apărarea drepturilor omului și, desigur, după afacerea „tefoanelor murdare”. Vor putea oare modifica semnificativ aceste nereguli rezultatul alegerilor? Nu cred.

Paradoxal, chiar dacă, cinstit sau prin fraudă, PDSR ar continua după alegeri să fie primul partid, devansând astfel CDR, care conduce deocamdată în ultimele sondaje cu 3-4 procente, pare acum aproape cu neputință ca acest partid să mai poată alcătui o coaliție de tipul celei care a preluat conducerea țării în 1992. Astfel, după sondajul CURS, Opoziția în întregul ei (CDR, USD, ANL, UDMR) ar însuma 57,3% din voturile exprimate, în timp ce partidele de „stînga” (am adăugat și UNC și PS la PDSR, PUNR, PSM și PRM) ar obține doar 41,8%, adică o foarte mare diferență, de aproape 16%, greu de acoperit, fie și prin fraudă. Evident, în acest calcul am neglijat pragul de 3%. Admițînd chiar că ANL ar rămîne sub prag și că procentul „stîngii” nu s-ar modifica (foarte puțin plauzibil), Opoziția încă ar reuși 54,5%.

De fapt, toate sondajele din ultimul timp au confirmat o realitate apărută deja, pregnant, la localele din iunie: ascensiunea USD și restrîngerea ponderii foștilor aliați ai PDSR. Or, după părerea mea, nimic nu mai poate modifica în momentul de față aceste două evoluții. Mai trebuie spus aici că orientarea pro-NATO din ultimul timp a PDSR, cit și semnarea tratatului cu Ungaria au contribuit mult la dezagregarea alianțelor tradiționale ale PDSR.

Rezultă că, pentru a rămîne la guvernare după 3 noiembrie, dar chiar și așa într-un mod indirect, PDSR nu se poate bizui decît pe șansele relativ bune ale lui Ion Iliescu. Dar, ca să participe la guvernarea propriu-zisă e aproape imposibil, afară doar dacă Opoziția nu este de acord. Altfel zis, chiar în cazul unei victorii aritmetice, este aproape sigur că PDSR nu va putea forma un cabinet, în cazul în care Opoziția, în principiu CDR și USD, se vor opune împreună.

Dar se vor opune ele? Vor fi apoi capabile să formeze, neapărat tot împreună, un guvern? Oricum, dacă PDSR a mizat pe lipsa de unitate a principalilor săi adversari pentru a încerca să rămînă la guvernare, trebuie recunoscut că, pînă acum, lucrurile au mers destul de bine pentru el. Dimpotrivă, aproape orice speranțe în această direcție ar fi fost de mult năruite pentru PDSR, dacă CDR ar fi acceptat deja să încheie cu USD un pact de guvernare, fie și numai în linii generale, pact propus în mai multe rînduri de această ultimă alianță. Or, nu numai că aceasta nu s-a întîmplat, dar polemicele CDR-USD au căpătat de prea multe ori accente penibile. Cereri repetate ca Petre Roman să-și „ceară scuze” pentru unele evenimente ale guvernării sale, acuzele la adresa aceluiași guvernări ale lui Emil Constantinescu sună, în acest moment, de neînțeles. Iar comentariile din „22” nr. 43 ale d-nei Zoe Petre, prezență esențială în staff-ul d-lui Constantinescu, sînt, după părerea mea, impardonabile. Cu două săptămîni înainte de alegeri, a-l califica pe Petre Roman numai un „concurrent” al lui Ion Iliescu, și nu o „alternativă” (precum Emil Constantinescu), așa cum acesta din urmă era numai un „concurrent” al lui Ceaușescu, a-l numi pe liderul USD „un cameleon politic”, a vedea în el „fațada proaspăt vopsită a aceluiași mafii politice, ce l-a epuizat pe Iliescu și și-a găsit un naș mai arătos” etc., nu este numai pur și simplu neadevărat, nu este doar o contribuție la ratarea unității Opoziției, dar reprezintă și un mod contraproductiv de a face campanie electorală pentru d-l Constantinescu. Căci cei care, „din obsesii livrești” – cum scrie d-na Petre – îl părăsesc pe președintele CDR pentru Petre Roman, vor fi și mai îndemnați să o facă, vîzînd modul în care CDR pregătește, cu metodă parcă, eșecul viitor al formării unui guvern al Opoziției unite. Crede, apoi, d-na Petre că un Emil Constantinescu intrat în turul doi va primi multe voturi din partea electoratului fidel „cameleonului politic”? Oricum, mă tem că articolul d-nei Petre este printre foarte puținele apărute în „22” care i-au înveselit și liniștit pe Adrian Năstase și pe consilierii săi, ceea ce, să recunoaștem, este o performanță pentru această publicație, nu tocmai amabilă cu Puterea timp de aproape 7 ani.

Rămîne doar să sperăm că, după semnarea „protocolului tehnic”, principalii lideri ai Opoziției să înțeleagă că victoria lor strategică în alegeri și, o dată cu ea, șansa unei înnoiri a României stă, poate, în numai cîteva strîngeri de mină. Și le vor acorda ei, oare?

Luni 21 octombrie

• CDR a prezentat „noua clasă politică”
În cadrul Conferinței Naționale a CDR, alianța Opoziției și-a prezentat o parte din cei 654 candidați pentru Parlament, ca și potențialii membri ai unui viitor guvern al Convenției.

• Germania sprijină integrarea euro-atlantică a României
Ministrul federal al finanțelor, Theodor Weigel, a declarat că Germania sprijină integrarea României în NATO și UE și recomandă ca procesul reformelor să fie accelerat.

Marti 22 octombrie

• USD și ANL propun pace
Conducerea USD și ANL au adresat o scrisoare deschisă lui Emil Constantinescu în care îi cer „să treacă peste resentimente, ranchiună și interese mărunte, renunțînd la dezgroparea unor evenimente pe care istoria le va judeca, spre a oferi împreună țării soluția ieșirii din nevoie și guvernarea eficientă pe care le așteaptă”.

Miercuri 23 octombrie

• Partidele de opoziție vor semna un acord tehnic
Liderii CDR, USD, ANL, UNC, ANLE și PNA au convenit semnarea unui acord tehnic de supraveghere a alegerilor generale din 3 noiembrie. „Este un acord îndreptat împotriva PDSR, în încercarea prevenirii unor fraude electorale din partea partidului de guvernămînt”, a

declarat Emil Constantinescu.

Joi 24 octombrie

• Emil Constantinescu propune măsuri anticorupție
Președintele CDR, Emil Constantinescu, a declarat că dacă va fi ales președinte va declanșa o ofensivă totală pentru elucidarea marilor dosare de corupție de după Decembrie 1989. Constantinescu consideră necesară realizarea descentralizării, precum și modificarea Legii imunității parlamentare, în așa fel încît să privească numai declarațiile politice.

Vineri 25 octombrie

• Premierul Nicolae Văcăroiu la Moscova
Aflat la Moscova cu ocazia unei reuniuni a Cooperării Economice la Marea Neagră (CEMN), premierul Nicolae Văcăroiu a semnat un acord privind sporirea cantităților de gaze naturale ce vor fi livrate României de către Federația Rusă.
• George Pădure – reinstalat ca primar
Întrunit pentru a treia oară într-o sesiune extraordinară, Consiliul Local al Primăriei sectorului 1 a adoptat reinstalarea în funcție a primarului independent George Pădure. Acesta a revenit asupra deciziei sale inițiale de demisie, deoarece primarul general Victor Ciorbea și-a modificat hotărîrea privind prelungirea termenului de funcționare a tarabelor din sectorul 1.

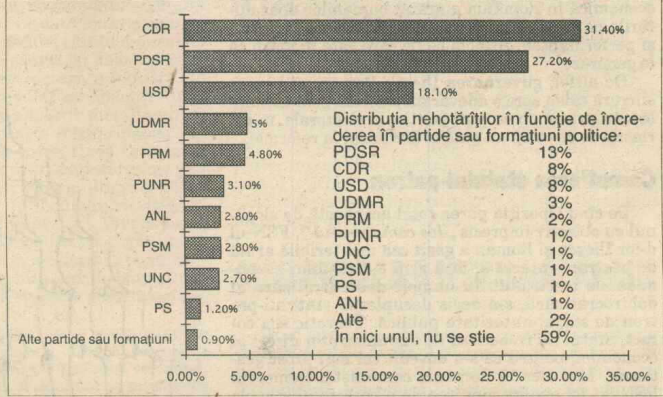
Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

ULTIMA ORĂ

Luni 28 octombrie, directorii de campanie a nouă partide și alianțe politice de opoziție au semnat un Protocol tehnic pentru supravegherea corectitudinii alegerilor. Prin acest protocol, la care au aderat CDR, USD, ANL, UDMR, UNC, Partidul Pensionarilor, Partidul Reîntregirii – Opțiunea Dacolatină, PNA și ANLE, se încearcă prevenirea oricărei încercări de fraudă din partea PDSR, de natură să ducă la falsificarea alegerilor parlamentare și prezidențiale. „Protocolul exprimă, într-un fel, îngrijorarea față de acțiunile partidului de guvernămînt și ale actualului guvern, prin care aceștia încearcă să manipuleze electoralul, pentru a mai recupera, la urne, din terenul pierdut” – a declarat liderul CDR, Emil Constantinescu. Au fost prezenți majoritatea liderilor partidelor semnatare.

CU CE PARTID VEȚI VOTA la alegerile din 3 noiembrie 1996 pentru Parlamentul României?

Sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională (9-15 octombrie 1996)

PRECIZARE

În revista „22” nr. 43 (349) din 23-29 octombrie 1996, la rubrica „Curier”, este publicată scrisoarea unui anume Ioan Rusu din Göteborg, în care se fac afirmații calomnioase cu privire la activitatea și cariera lui Valter Roman.

Precizăm: Cariera militară a ofițerului Valter Roman a fost exemplară. Mărturie în acest sens este caracterizarea făcută de generalul Mihail Lascăr, ministru de război al României. Recunoașterea activității sale militare și a gradului acordat s-a făcut în baza Legii 314/1946, promulgată de Regele Mihail I. Documentul recunoaște tuturor cetățenilor români perioada în care au luptat în rîndul armatelor aliate, între 1939-1945, drept stagiul militar satisfăcut în slujba României democratice.

În condițiile în care asemenea precizări au mai fost făcute în diverse publicații și volume, ne surprinde faptul că „22” include în paginile sale afirmații care deformează realitatea cu privire la activitatea și cariera lui Valter Roman.

Biroul de presă al Partidului Democrat

ILIE ȘERBĂNESCU

În economie, schimbările încep în noiembrie...

Ar fi de așteptat ca formula de guvernare ce va rezulta din alegerile din 3 noiembrie să aducă și acele schimbări la baza economiei de care este absolută nevoie pentru a se putea măcar spera că economia românească își va îmbunătăți cit de cit performanțele care, prin nivelul lor mediocru actual, permit doar un standard precar de viață, în țara în coada Europei, o fac incapabilă să înfrunte necruțătoarea competiție economică internațională și o condamnă la marginalizare.

După '89, schimbările în economia românească – atâtea câte au fost, din păcate mai mult la suprafața decât la baza acesteia, fiind aproape inexistente în sistemul industrial – au demarat toate în noiembrie. Liberalizarea parțială a prețurilor – care a marcat de fapt startul reformei spre o economie de piață – a debutat, sub guvernul Roman, la 1 noiembrie 1990. Se împlinesc deci șase ani de când a început reforma economică în România. Cel mai important pas de până acum pe linia reformei – care a constat în unificarea cursurilor valutare și trecerea la convertibilitatea parțială, internă și de cont curent, a leului – a fost întreprins, sub guvernul Stoiljan, în noiembrie 1991. Guvernul Văcăroiu, care a urmat și care a fost cel mai longeviv, a rupt „șirul noiembrie”, punând la hibernat reforma în fiecare prag de iarnă și instaurând stilul „reformă doar din primăvară până-n toamnă”. Aproape tot ce s-a mai întreprins pe calea reformei în timpul guvernului Văcăroiu s-a făcut primăvara, vara sau cel mult la începutul toamnei: introducerea TVA, liberalizarea adaosului comercial, trecerea la dobânzi real-pozitive, subscripția în programul de privatizare în masă, corecțiile de prețuri și de curs valutar. Totuși, inaugurarea Bursei de valori a avut loc în noiembrie '95, iar anul acesta, după un debut oficial de formă, piața extrabursieră, unde se tranzacționează acțiunile ajunse în mîna cetățenilor în urma privatizării în masă, va demara efectiv tot în noiembrie.

Ceea ce ar fi de așteptat de la noiembrie '96 ar fi aducerea la guvernare a unei echipe executive profesioniste, cu solidă susținere parlamentară, care să coboare în sfîrșit reforma de la suprafața economiei (nivelul macro) la baza economiei (nivelul micro), în întreprinderi. Așa cum sugestiv se exprimă un coleg de breșă, reforma economică în România s-a oprit pînă acum la poarta întreprinderii. Ceea ce a unit toate guvernele postdecembriste a fost nu doar Ion Iliescu – căci guvernele n-au fost Roman, Stoiljan și Văcăroiu, ci Iliescu-Roman, Iliescu-Stoiljan și Iliescu-Văcăroiu –, ci și străduința aproape nefastă de a nu atinge măcar cu ceva demodatul și păgubitorul model industrial, axat pe întreprinderi monopoliste neperformante, care irosesc resurse și generează pierderi și care, prin pozițiile lor fără concurență pe piață, șantajează economia națională. Reforma trebuie să treacă în sfîrșit de poarta întreprinderii. Pentru că, de fapt, aici e hiba!

GUVERNAREA ILIESCU-ROMAN

Guvernului Roman îi revine, fără îndoială, meritul de a fi declanșat reforma. Nu se poate ști cum ar fi fost demarată și cum s-ar fi derulat aceasta dacă altcineva era atunci la guvernare. Sigur este doar că reforma – oricine ar fi fost la guvernare – ar fi fost pornită. Pentru că așa erau vremurile atunci și România nu se putea sustrage tendințelor perioadei. Și așa s-a sustras atât de mult timp și în atîtea privințe!

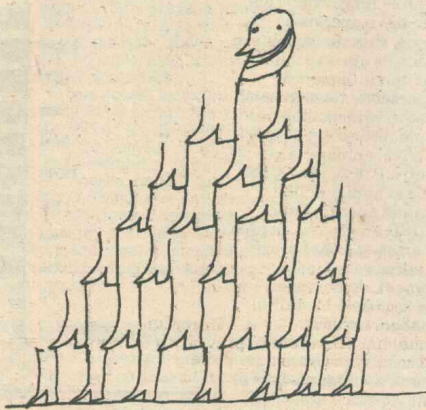
Guvernul Roman a fost însă și cel care a inventat jumătățile de măsură pe calea reformei, ce s-au dovedit deosebit de costisitoare. Promovate sub pretextul tolerabilității sociale, jumătățile de măsură pe calea reformei economice n-au făcut de fapt decât să dubleze costurile sociale ale acesteia. Mai grav, jumătățile de măsură au instaurat un fel de cerc vicios al tranziției, autointreținându-se în timp și nemaireușind să atingă, nici măcar treptat, obiectivele pentru care fuseseră luate. Nu întimplător, reforma economică în România a arătat oamenilor doar durerile pe care inevitabil urma să le producă, dar nu și performanțele economice pe care este în stare să le genereze.

De altfel, guvernarea Iliescu-Roman își barase singură calea spre o adevărată reformă prin acțiunile întreprinse, în scopuri politice și electorale, în perioada de circa un an pînă la declanșarea reformei.

Camuflarea statului-patron

Pe cînd Opoziția părea total acaparată de sloganal cu obiectiv imprecis „Jos comunismul!”, FSN-ul d-lor Iliescu și Roman a găsit cea mai teribilă armă de păstrare intactă și fără griji a temelii economice ale trecutului. În numele descentralizării și debirocratizării, s-a decis decuplarea statului-patron de statul-autoritate publică. Teoretic era corect. Statul nu trebuie să fie administrator direct al economiei, pentru că s-a dovedit cel mai prost gestionar. Mai ales în România comunistă. Demersul FSN-ist își așuma menirea de a corecta aberațiile în alocarea resurselor derivind din această administrare, rezervînd guvernului doar rolul de a reprezenta statul ca autoritate publică. Adică, în plan economic, de a fi agent fiscal, collector de fonduri din impozite și taxe pentru finanțarea cheltuielilor social-culturale și de apărare, lăsînd administrarea economică a întreprinderilor proprietate de stat în seama conducătorilor lor. Legea de organizare a societăților comerciale din iulie '90 a reglementat tocmai autonomia gestionară a acestora. Adevărată intenție a puterii postdecembriste s-a văzut însă cînd, de îndată ce noul stat-autoritate publică a fost în situația, la sfîrșit de an, să dea socoteală de gestionarea banului public. S-a prezentat un buget, care era exclusiv al statului-autoritate publică, adică pe de o parte veniturile din impozite și taxe, iar pe de altă parte cheltuielile pe destinații ale acestor resurse. Dar statul-patron a fost pur și simplu făcut uitat.

Dintr-o dată, nici un cuvînt despre gestiunea proprietății de stat, care era copleșitoare în economie și care, în mod normal, ca proprietate publică, făcea obiect de raport public. Și de atunci – situație ce nu exista nici pe vremea lui Ceaușescu – nu se mai știe public ce se întîmplă cu statul-patron. Nimeni nu mai prezintă un cont final anual al acestuia: ce vinzări mai realizează, cit cheltuieste, dacă mai îreğistrează sau nu profituri, cam cite impozite plătește statului agent-fiscal și cam cu cit acesta din urmă, ca titular de buget, este nevoit să întrețină statul-patron cu banul public. Sub paravanul acestei lipse transparente asupra economiei publice pentru care nu se dă seama public, se puteau însă desfășura – și se desfășoară – manevrele pentru subvenționarea camuflată a atîtor și atîtor industrii falimentare. Deci, în esență, nici un fel de intenție reală pentru o reformă într-adevăr către o economie de piață, care implică – prin ea însăși – așezarea activității întreprinderilor pe criteriile eficienței și profitabilității.

UN SISTEM

Populismul costisitor

Drumul către o economie de piață fusese de fapt închis încă din ianuarie '90, cînd a devenit clar că, în scopuri politice și electorale, echipa Iliescu-Roman se hotărîse să joace deschis „cartea clasei muncitoare”, ceea ce comunismul doar se lăudase că făcuse, fără a o fi și făcut practic. Sloganele anti-moșieresti, anti-burghize, anti-monarhistice și chiar anti-intelectualiste au fost vînturate într-o primă fază, de altfel

cu succes, avînd în vedere anterioara îndoctrinare comunistă pe aceste teme. S-au turnat tot felul de baliverne așa-zis social-democrate, fără acoperire, despre modele austriece și chiar suedeze. Minerii – „detașament de frunte al clasei muncitoare” – au fost diversionist utilizați ca batalioane de ordine publică. Mai grav însă, s-a practicat un populism deșăntat, ai cărui beneficiari privilegiați nu au fost păturile defavorizate ale populației, ci tocmai așa-zisa „clasă muncitoare” din industriile monopoliste de stat falimentare. A fost un spectacol politic jenant și economic jalnic de a vedea o țară închinată unui idol – actualul model industrial românesc – care poate fi considerat mai degrabă o piață rea. Ofranda cea mai năucitoare adusă acestui idol a fost convertirea directă în creșteri de salarii a fostelor alocații pentru investiții, ceea ce aproape a dublat dezechilibrul de fond cu care se confrunta economia românească. La un an de la evenimentele din Decembrie, cînd abia au fost inițiate primele și firavele măsuri spre o economie de piață, leul nu mai avea nici măcar 9 bani acoperire în mărfuri, făcînd reforma și mai dificilă. Bugetul fusese devalizat, iar rezerva valutară externă spulberată. Subordonarea reformei, încă de la început, scopului salvării cu orice preț a modelului industrial, deși falimentar, precum și ezităările ideologice și politice în trecerea la o economie de piață au făcut din tranziția românească o improvizație extrem de costisitoare economic și social.

Premisele reformei fuseseră subminate grav de tragicele evenimente din 13-15 iunie '90. Cu toate că aceste evenimente au părut să fi radicalizat întrucîtva intențiile spre o economie de piață ale programului prezentat, la sfîrșitul aceleiași luni, de premierul Roman, ca o posibilă încercare de contrabalansare economică a imaginii politice distrușe, era absolut clar că, din cauza marii mineriade, se pornea la drum pe calea prezumtive reforme fără nici o susținere financiară occidentală.

Jumătățile de măsură

Cu asemenea date prealabile, jumătățile de măsură prin care a fost demarată reforma în noiembrie '90 n-au mirat. Și nici n-au putut face altceva decât să amplifice dezordinea economică produsă de populismul fără limite din perioada guvernării intermare, precum și de preocuparea nefolositoare de a perpetua cu orice chip tocmai ceea ce trebuia schimbat: modelul industrial românesc, al cărui eșec fusese pus neiertător și fără echivoc în evidență de faptul că, la dispariția piețelor CAER, produsele fabricate pentru aceste piețe nu-și puteau găsi debușeu în altă parte.

Liberalizarea prețurilor întreprinsă în noiembrie '90 doar cu gentilețe poate fi calificată ca o „jumătate de măsură”. Motivele sînt multiple. Decizia de a întreprinde în trepte și nu dintr-un foc liberalizarea prețurilor s-a dovedit a scumpi enorm acele acțiuni indispensabile pe linia economiei de piață, singura în măsură să introducă adevăr și ordine în plan economic. Efectuarea în trepte a liberalizării prețurilor, pe baza subvenționării prețurilor unor produse și servicii de bază pentru consumul populației, a declanșat de fapt o subvenționare inversă a produselor cu prețuri mai devreme liberalizate. Tocmai produselor care nu interesau din punct de vedere social li s-a permis astfel să absoarbă într-un ritm amețitor substanță din economie, din veniturile populației, în vreme ce a fost sever și brusc afectată baza de producție exact pentru bunurile de interes social. Consecințele operațiunii au fost suportate de către populație, care se credea protejată prin subvenționarea acestor din urmă produse de la buget, dar care de fapt finanța, în detrimentul propriu, scăderea producției de bunuri de interes social. Devastarea bugetului – care a intervenit în aceste condiții și care a strungulat rapid cheltuielile sociale – a și împus pînă la urmă, sub guvernările ulterioare, încetarea subvențiilor de preț pentru principalele produse și servicii de consum.

Pînă aici însă mai poate fi vorba de o „jumătate de măsură”. Dar nici măcar cu atît nu se poate considera că avem de-a face în condițiile în care liberalizarea prețurilor s-a făcut fără liberalizarea dobînzilor și fără liberalizarea „prețului tuturor prețurilor”, care este cursul valutar. Ambele absențe sînt legate de aceeași încercare absurdă și fără finalitate de a proteja modelul industrial existent. Numai că în ambele cazuri era vorba de abordări aproape sub nivelul înțelegerii economice de școală primară. Plafonarea dobînzilor în condițiile exploziei prețurilor era un cadou imens făcut industriei, care se putea împrumuta într-o veselie, întrucît o costa tot mai puțin pe măsura creșterii inflației, dar era inevitabil ca sistemul bancar, în contul cărui trecea nota de plată, să capoteze. Într-un an, acesta a ajuns deja terminat. A fost nevoie de o substanțială infuzie de la buget, deci tot de la populație, pentru recapitalizarea sistemului bancar de stat (căci altul nici nu exista pe atunci). Nu mai puțin caraghios

au stat lucrurile cu cursul valutar. Opuindu-se cu obstinație liberalizării cursului leului – pentru ca nu cumva să se vadă care sînt întreprinderile și activitățile falimentare din industria creată prin „sudaerea poporului” –, s-au introdus așa-numitele „cursuri paralele”: unul „oficial” și altul de licitație. Toate „citatele industriale” se făceau însă a uita că trăiesc în continuare din „sudaerea poporului” și exercitau presiuni pentru a obține fondurile necesare importurilor la cursul „oficial”, dar avînd pretenția de a-și deconta intern încasările de valută din produsele exportate la cursul de licitație, pe care piața însăși îl determina la un nivel de circa 3 ori mai avantajos pentru deținătorul de valută. Evident, cineva trebuia să achite diferența. Și consecințele previzibile n-au întîrziat mult. Visteria valutară a țării s-a golit. Cînd guvernul Roman a fost înlăturat, în sistemul bancar nu se mai găseau decît cîteva milioane de dolari!

Centralizarea privatizării

Dar probabil ce mai nefericită, avînd în vedere implicațiile pe termen lung, dintre măsurile inițiate pe vremea guvernării Iliescu-Roman a fost cea privind concepția în care urma să aibă loc în România procesul de privatizare. Derularea acestui proces a fost incredintată unui număr de șase instituții birocratice mamut: cinci Fonduri ale Proprietății Private, care se ocupau de gestionarea părții de 30% din capitalul societăților comerciale cu care prin lege erau împroprietărite gratuit cetățenii adulți ai țării, gestiune ce avea să se exercite pînă cînd aceștia intrau în posesia acțiunilor propriu-zise ale întreprinderilor, și Fondul Proprietății de Stat, care urma să se ocupe, ca reprezentant al statului, de vânzarea treptată a celorlalte 70 de procente din capitalul societăților comerciale ce rămîneau pînă la privatizare în posesia statului. Nu trebuie să fii specialist pentru a sesiza că privatizarea astfel concepută nu putea fi nici rapidă și nici măcar operațională, fiind pe mîna unor instituții care – în ultimă instanță – nu aveau absolut nici un interes în promovarea procesului. Pentru FPS privatizarea însemna propria dispariție, iar pentru FPP-uri ajungerea cetățenilor în posesia propriu-zisă a acțiunilor semnifica încetarea activității lor fără griji și fără probleme pe seama gestiunii proprietății cetățenilor. Realitatea este că instituțiile privatizării postdecembriste au fost inventate ca o încercare de centralizare și controlare a procesului de privatizare. Or, încercarea de a centraliza un proces care era prin natura sa de descentralizare nu putea duce decît la opinteli, la înfrînări și – fundamental de subliniat – la reușite doar acolo unde intervenisese. Iată sursa instituțională a sistemului clientelar în care a degenerat procesul de privatizare în România.

Nu poate fi uitat nici motivul de fond pentru care guvernul Roman a pierdut propriul „pariu cu agricultura”. S-a trecut la privatizarea celei mai mari părți a pămîntului (prin *Legea fondului funciar*), fără privatizarea inventarului agricol, ruptură care s-a transformat rapid în principalul obstacol în calea dezvoltării agriculturii, și, în același timp, fără adoptarea reglementărilor necesare circulației titlurilor de proprietate asupra pămîntului și creșterii capitalului în agricultură (vînzare-cumpărare, arendă, ipotecare, credit agricol), ceea ce de asemenea s-a opus valorificării potențialului cert de care România dispune în sectorul agricol.

Cînd nu faci ce trebuie cînd se poate!

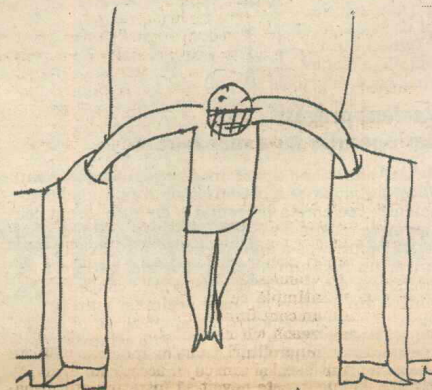
Din cei șapte ani care au trecut de la evenimentele din '89, executivile Roman au fost la cîrmă aproape doi ani. Se cuvine însă – în cadrul unui bilanț al perioadei de ansamblu – să se insiste mai mult asupra administrației din timpul executivelor Roman tocmai pentru că acestea au fost la cîrmă atunci cînd atît potențialul, cît și climatul de schimbare erau la cotele cele mai înalte posibile. Așa erau vremurile. Atunci schimbările puteau fi lesne făcute. Și experiența țărilor din jur arată că tot ceea ce s-a făcut atunci a rămas. De la ce se făceau nu s-a putut da înapoi. Chiar dacă ulterior în toată Europa Centrală și de Est atît potențialul, cît și climatul de schimbare au scăzut. Ținînd cont de toate acestea, imputabil guvernului Roman este tocmai faptul că a mers prea înecat pe calea reformei și că ceea ce a întreprins în această direcție a reprezentat mai degrabă jumătăți de măsură decît măsuri întregi.

Guvernul Roman s-a plîns ulterior că a fost supus unor aspre presiuni din partea celor care nu doreau reforma și care au și pus de altfel mineri să-l mătore. Realitatea este că a fost măturat exact de cei cu care făcuse casă bună. Pentru că, de fapt, dacă echipa Roman a făcut vreo excepție de la linia sa generală de a nu asculta pe nimeni – prezentîndu-se ca deținătoare unică a cheii reformei –, această excepție n-a făcut-o cituși de puțin față de cei ce doreau reforma, ci tocmai față de cei ce nu o doreau, împreună cu care a și conceput de altminteri marile opțiuni, chiar dacă în practică s-au des-

părțit în aplicarea acestora. Echipa Roman s-a considerat „de neclintită” – pentru a prelua o expresie de mai multe ori folosită pe atunci de însuși premierul Roman – și nu a fost animată nici de cea mai mică urmă de simțămînt de sacrificiu de sine pentru reformă, nevrînd să înțeleagă în fond că reforma produce inevitabile dureri economice și sociale și cere victime tocmai din rîndurile celor care se încumetă să ia taurul de coarne. Dacă, indiferent de presiunile adversarilor reformei, s-ar fi încumetat, într-adevăr să ia taurul de coarne, guvernul Roman putea marca acele puncte pe calea reformei de la care nu s-ar mai fi putut da ulterior înapoi. Și astfel știa măcar o socoteală la înlăturarea sa: că meritase cauza pentru care a fost ilegal înlăturat.

GUVERNAREA ILIESCU-STOLOJAN

În ciuda imaginii de incoerență, dezordine și improvizatie pe care a prezentat-o, reforma promovată de echipa Roman a avut totuși un fir roșu, un cuvînt de ordine respectat de fapt cu strictețe: să nu se aducă nici o atingere modelului industrial românesc, chiar dacă devenise de-a dreptul caraghios că, deși producția industrială se prăbușise față de cea din '89, nici un faliment – măcar unul acolo de formă! – nu intervenea.

Orice, dar pînă la poarta întreprinderii

Acest cuvînt de ordine a fost preluat integral de guvernul Stoiloian. Continuitatea în guvernare exista nealterată, prin prezența în fruntea deciziei a d-lui Iliescu. De altminteri, din punctul de vedere al executivului Stoiloian, problema de a schimba bazele economiei nici nu se punea. Avea mandatul – limitat în timp și în conținut – doar de a organiza alegeri și de a duce pînă atunci, cum necum, căruța economiei. Deși probabil premierul de atunci își dădea perfect de bine seama că „dacă restructurarea industrială nu e, nimic nu e!”, s-a prevalat de absența unui mandat în acest sens și n-a trecut nici dînsul cu vreun pas cu reforma de poarta întreprinderii. Ba mai mult: a consimțit să se întreprindă ceea ce se convenise încă pe vremea guvernului anterior, respectiv efectuarea (se spunea pentru ultima dată!) a unei „compensări globale” în încurcătura de plăți numită diversionist „blocaj financiar”. Diversionist, pentru că nu e vorba de altceva decît de faptul că se acceptă ca atîtea industrii neperformante să contracteze datorii fără a le achita. Iar o compensare globală reprezintă de fapt o ștergere oficială a acestor datorii.

În rest, d-l Stoiloian a întreprins o operațiune laudabilă și binevenită, prin care a încercat să coaguleze cit de cit acțiunile dispartate pe calea reformei, să pună ordine cit de puțin în dezlănarea măsurilor adoptate pînă atunci în plan economic și să aducă la parametri măcar neexplozivi principalele echilibre din economie, grav destabilizată.

Guvernul Stoiloian a încercat să finalizeze în linii mari acțiunea indispensabilă de liberalizare a prețurilor, realizînd dezastrul în cascadă pe care-l producea liberalizarea acestora în trepte. D-l Stoiloian este poate printre primii guvernanți postdecembriști care au înțeles că, dacă s-a decis trecerea la o economie de piață și s-au luat primele măsuri pe calea acesteia, atunci nu se mai poate merge și-n căruță și-n teleguță, trebuind să se respecte minimele exigențe ale economiei de piață. Inițial adversar declarat al liberalizării prețurilor, d-l Stoiloian și-a schimbat numai în cîteva luni opțiunea, devenind un partizan încrîncenat al acesteia. Pentru că, ministru de finanțe fiind în guvernul Roman, a înțeles lesne nu numai că bugetul se va duce de ripă tot căutîndu-se resurse pentru subven-

ționarea prețurilor, dar și că economic nu mai este posibil fără o reală și globală liberalizare a prețurilor, de vreme ce acțiunea fusese demarată. Și, la nici un an de la instalare, și-a dat demisia din guvernul Roman, tocmai pentru că a considerat că o continuare pe calea liberalizării parțiale a prețurilor era echivalentă cu încercarea de a rămîne în același timp și-n căruța economiei de piață, și-n teleguța economiei de comandă. Și că această încercare era îngrozitor de costisitoare.

Cel mai mare pas pe calea reformei

Înțelegerea exactă a cerințelor economiei de piață l-a făcut probabil pe premierul Stoiloian să-și depășească mandatul într-o anumită privință. A luat decizia de a institui cursul unic al monedei naționale – prin renunțarea oficială la cursurile paralele – și de a introduce convertibilitatea parțială, internă și de cont curent, a leului, ceea ce a reprezentat cea mai importantă măsură de pînă atunci pe calea reformei spre o economie de piață și care rămîne ca atare și în continuare, în absența oricărei acțiuni semnificative de restructurare a actualului model industrial. Finanțist, premierul de atunci știa prea bine că, dacă, evident, convertibilitatea monedei nu rezolvă totul prin ea însăși, fără ea nu se poate face însă nimic. Nici măcar a afla care activități interne sînt profitabile, și care nu, care activități de comerț exterior realizează aport valutar și care reprezintă, dimpotrivă, pierdere netă de venit național. Numai că a întreprins acest pas crucial pe calea reformei fără nici o susținere, adică într-un mod cu totul neuzual. Internațional, România se afla încă sub cvasi-embargoul determinat de cea mai mare rușine din istoria civilă a țării: mineriadele. Iar intern, visteria valutară era goală. În mod paradoxal însă, tocmai această visterie goală aproape l-a obligat de fapt să facă acest pas. Alternativă nu mai exista. A „confiscat” valuta din conturile agenților economici, dîndu-le de fapt acestora lei în schimbul unei valute care reprezenta numai o ipoteză, căci oricum nu mai exista în conturi. Și a evitat astfel o declarație a țării în încetare de plăți, adică o situație nu numai extrem de periculoasă, dar și cu totul și cu totul caraghioasă pentru o țară care nu avea de fapt datorii externe. Lucrurile au putut fi urmate din loc și, în numai cîteva luni, s-a putut reveni – tocmai pe baza practicării unui curs realist, de piață, al leului – la regimul valutar în care se permite agenților economici să păstreze la dispoziția lor încasările din exporturi.

Ștacheta coborîtă

Din păcate, din motive aparent de neînțeles, premierul Stoiloian a coborît serios ștacheta spre sfîrșitul guvernării, acceptînd, sub presiuni politice, să nu finalizeze înainte de alegerile din 1992 acțiunea indispensabilă de renunțare la subvențiile de preț pentru produsele de consum și, mai ales, consimțînd să țină artificial în frîu cursul leului. Nota de plată a împovărat grav reforma și a golit pur și simplu buzunarele consumatorilor încă în anul următor, cînd prețurile au explodat și cursul leului s-a devalorizat abrupt. Nu este însă vorba numai de acest lucru, ci mai ales de faptul că unicitatea cursului – care fusese nu numai „oficială”, dar și practică timp de atîtea luni – s-a rupt și un alt tip de cursuri paralele și-a făcut apariția, de care România, din nefericire, nu a mai reușit apoi să se despartă: pe de o parte, cursul liberalizat al pieței și, pe de altă parte, cursul „oficial”, care, indiferent de forma sa practică („de licitație” sau „interbancar”), a fost și este supus mereu intruziunilor politice.

GUVERNAREA ILIESCU-VĂCĂROIU

Cînd guvernul Văcăroiu a preluat administrarea economiei țării, declinul postdecembrist al produsului brut și al producției industriale continua, iar conjunctura economică se deteriorase, căci, din motive politice, reușitele cabinetului Stoiloian pe linia unei anumite stabilizări economice fuseseră sacrificate din cauza alegerilor. Impresia mai generală era că prioritatea consta în oprirea declinului activității industriale, în timp ce aceasta fusese și era în continuare restructurarea industriei. De fapt, niciodată nu a fost mai clar, tocmai în condițiile prăbușirii unei jumătăți din producția industrială și ale dispariției fostelor piețe CAER, că restructurarea nu putea însemna decît abandonarea unor sectoare și activități pentru a le salva pe celelalte, cu atît mai mult cu cît România nu avea să dispună niciodată de atîția bani pentru a putea conta pe o rețehnologizare și reabilitare a tuturor sectoarelor actuale ale industriei.

În același timp, o impresie a forțelor care cîștigaseră alegerile din 1992 era că declinul producției, îndeosebi al celei industriale, fusese cauzat de prea multa și prea rapidă reformă, cînd, dimpotrivă, față

de dispariția fostelor piețe CAER și de condamnarea economică a sistemului „producției de dragul producției”, tocmai jumătățile de măsură și târăgănilile nu mai aveau ce căuta!

Bizarerile politicii economice

De aici bizareria guvernării Văcăroiu. A pornit cu mandatul clar din partea forțelor politice care urmau să-l susțină în Parlament de a temporiza, dacă nu chiar de a stopa, reforma, adică de a bloca ceva care nici nu se urnise semnificativ din loc. Și, luându-și în serios mandatul, guvernul Văcăroiu s-a apucat să facă exact ceea ce nu trebuia: să stimuleze activitatea industrială pentru a opri declinul, fără însă măcar un gând la restructurare. Și declinul a fost oprit, numai că prețul a fost abominabil: în 1993, la o creștere a produsului brut de 1%, s-a înregistrat un deficit comercial extern de aproape 1,5 miliarde dolari (imens în raport cu cele numai circa 5 miliarde dolari exporturi), o inflație de 300% și o devalorizare de aproximativ 3 ori a cursului oficial și una de aproape 5 ori a celui de la casele de schimb.

Dar cea mai gravă lovitură pe care guvernul Văcăroiu a dat-o reformei a fost încercarea de reparare de pe poziții etatist-CSP-iste a marii greșeli făcute de guvernul Roman, care a acordat autonomie gestionării întreprinderilor de stat fără contrapartida delegării responsabilităților de gestiune, ceea ce le-a aruncat pe acestea într-o gravă criză de autoritate, care a amplificat nebănuit corupția, degradarea, delapidarea. Încurajându-i pe directori să ia friele și dându-le imputerniciri și întăriri de pe la ministere – fără a le și cere, ca și d-l Roman, ceva în schimb – d-l Văcăroiu mai mult a stricat decât a corectat. Reinvestiții cu autoritate, dar neavând nici o obligație, directorii întreprinderilor de stat, copleșiți majoritar în industrie, au instaurat un fel de dictatură tacită a imobilismului, care, având și oblaudarea de la centru, a blocat aproape complet impulsul spre schimbare. Mai ales că de grija de a scoate oamenii în șomaj îl scutea guvernul, iar de creșterea propriilor salarii se ocupau propriile sindicate. Și cu citeva „SRL-uri căpușe”, ce desfășeau produsele întreprinderii de stat la care erau director, puteai deveni multimilionar fără eforturi. La ce bun, în aceste condiții, reforma și ce să mai vorbim de vreo luptă pentru reformă?!

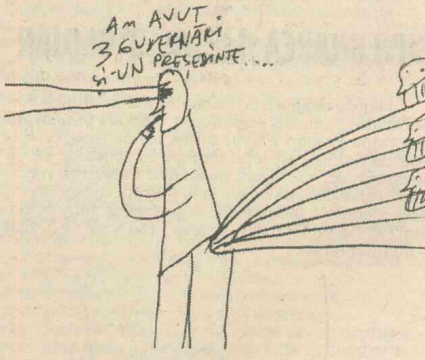
Privatizarea clientelară

Este un fapt – și istoric așa se va consemna – că executivul Văcăroiu a fost cel care a finalizat, după ani de tergiversări, programul de privatizare în masă, care punea dificile probleme de organizare și derulare. Privatizarea pe baze gratuite, nereprezentând nici un aport de capital și neducând deoamdată, din cauza dispersiei proprietății, la privatizarea deciziei, nu are un impact imediat pe linia eficientizării întreprinderilor, dar, fără îndoială, cel puțin deschide calea tranzacțiilor cu titluri de valoare, instituție de bază a economiei de piață pentru mobilizarea de resurse investiționale și dirijarea lor către activități performante. Nu în alb-negru, ci doar în negru se prezintă însă bilanțul administrației Văcăroiu în ce privește atât ritmul extrem de lent, cit și mai ales conținutul privatizării pe bază de vânzare-cumpărare. În mod grav, într-o bună măsură privatizarea prin vânzare-cumpărare a generat într-un proces de devalorizare a avutului public, la umbra lipsei de reglementări clare, a licitațiilor aranjate sau în spatele ușilor și la adăpostul unui sistem clientelar și coruptiv. Aceasta în timp ce în calea dezvoltării semnificative a sectorului privat s-au ridicat bariere administrative și financiare, neexistând practic nici o facilitare de substanță pentru sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii, îndeosebi a celor din domeniul producției proprii-zise. Nu întâmplător, sectorul privat creat prin forțe proprii este firav, în vreme ce acela rezultând din preluări clientelare din avutul public are o funcție socială precară.

Deși contre coeur, totuși stabilizare macroeconomică

La nivelul politicii macroeconomice, bizareria a continuat după experiența tragică din 1993. Se părea că guvernul Văcăroiu își face uitat mandatul și se dă pe brazda reformei. Rămîne un fapt că, dezastrul fiind complet și amenințarea de raminere fără vreo finanțare externă căpătînd un contur foarte precis, cel mai antireformist guvern postdecembrist a încheiat – desigur, fără tragere de inimă, dar a încheiat – cel mai proreformist aranjament cu FMI, în schimbul creditului obținut de la acesta. Și guvernul Văcăroiu a început să facă și ce trebuia, indiferent dacă împotriva dorinței proprii. Pentru că altfel nu se putea! În ciuda mandatului pe care îl avea, a acceptat totuși dobînzile real- pozitive – și poate nu doar sub presiuni externe, ci pentru că altfel se decapitaliza sistemul bancar și nu exista

nici o speranță de a opri fuga de leu; a dat drumul totuși la privatizare – și poate nu din convingere, ci pentru că altfel nu se mai putea împotrivi distrugerii fizice a avutului public; a consimțit totuși, din cînd în cînd, la devalorizări ale monedei naționale – pentru că altfel nu mai putea face față deficitului comercial extern; și, în sfîrșit, a majorat periodic prețurile pe care continuă să le controleze – pentru că altfel echilibrul economic ar fi fost spulberat și nu s-ar mai fi putut evita o prăbușire economică. Fapt este că, pe baza rețetarului FMI, guvernul Văcăroiu a obținut în 1994 mult rîvnita stabilizare macroeconomică, temperînd inflația și oprind de- gringolada necontrolată a leului.

Pacient pregătit, dar operația nu a mai avut loc

Cel mai bizar apare însă faptul că guvernul Văcăroiu, după ce a obținut stabilizarea macroeconomică – pe care a prezentat-o de altfel drept cea mai mare reușită a sa, deși nu fusese produsul unei rețete proprii –, s-a apucat, din păcate, fără a trage măcar un învățămînt din propria experiență, să promoveze din nou politica economică cu efecte dramatice din 1993 în numele aceleiași marote absurde și contraproductive a „repunerii pe picioare” a industriei românești. Dar, pe cît de salutară și benefică ar fi această după restructurarea industriei, pe atît de păgubitoare se dovedește a fi înainte de restructurare.

Stabilizarea macroeconomică a fost, de altfel, obținută exclusiv pe baza unei politici de restricții monetare și bugetare. Or, aceasta trebuia să constituie doar un prealabil – e adevărat, indispensabil! – al ajustărilor structurale la nivel microeconomic, adică al reformei întreprinderii. Un fel de pregătire a pacientului pentru operație, dar nicidecum operația în sine. Guvernul Văcăroiu, amețit probabil de reușitele în stabilizarea macroeconomică, a considerat că, de vreme ce economia o luase pe calea cea bună, de adevăratele reforme nu ar mai fi fost nevoie. Fapt este că a amînat privatizarea a ținut în continuare blocată restructurarea. Cu alte cuvinte, a uitat să mai facă și operația necesară. Consecințele sînt că reușitele stabilizării la nivel macro nu au substanță și durabilitate, fiind amenințate mereu să se piardă tocmai în măsura în care nu există ajustări structurale semnificative la nivel micro, adică în întreprinderi.

Povara stimulării industriei înaintea restructurării

Guvernul Văcăroiu a făcut însă ceva și mai rău: nu numai că, blocînd restructurarea, s-a străduit să țină în viață industriile falimentare – ceea ce, deși nu este așa, poate fi justificat cu motivații sociale –, dar a și stimulat industria, introducînd un element nou în politica în domeniul a guvernărilor postdecembriste. Pentru aceasta, executivul Văcăroiu a imaginat un întreg pachet de subvenții netransparente, de la mențineri artificiale ale cursului valutar al leului (ceea ce avantajează net industriile neperformante, care consumă masiv din resursele din import fără a ieși în mod corespondent la export) pînă la acceptarea ca aceste industrii să nu-și mai plătească obligațiile financiare nu doar către furnizori și bănci, dar și către bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale, cu consecințe nefaste asupra finanțării programelor sociale (subvenții care le înlocuiesc pe cele prin dobînză sub rata inflației, după ce, la presiunile FMI, au fost introduse dobînzile real- pozitive). Evident, toate aceste subvenții sînt suportate de populație prin inflație.

Deci politica guvernului Văcăroiu a urmărit nu numai menținerea în viață a industriilor falimentare pînă la o ipotetică restructurare, dar și stimularea activității lor înaintea restructurării. Ceea ce reprezintă un adevărat dezastru. Intervenind pe articulația aceluiași structuri neschimbate, stimularea

înseamnă reactivarea irosirilor de resurse și generării de pierderi. Nu întâmplător economia românească a cunoscut, în ultimii doi ani, cele mai severe deficite comerciale externe înregistrate vreodată, cel mai mare salt al datoriei externe postdecembriste, o revenire în forță a inflației după ce aceasta dăduse înapoi (rata inflaționistă pe 1996 urmînd a fi cel puțin dublă în raport cu proiecția guvernamentală inițială pe acest an) și este amenințată de o bruscă și substanțială cădere a leului.

Dare înapoi cu doi ani

Situată în nota generală a guvernărilor postdecembriste de târăgănare a reformei, politica economică a executivului Văcăroiu se distinge prin aceea că stadiul reformei pe care îl lasă la sfîrșit de mandat reprezintă un pas înapoi față de stadiul în care el însuși reușise să aducă reforma la mijlocul acestui mandat. Neatingîndu-se, ca și precedentele guverne postdecembriste, de structurile industriei, guvernul Văcăroiu transferă intactă viitorului executiv cea mai acută problemă cu care se confruntă politica economică în România: ori reforma coboară în sfîrșit și decisiv de la nivel macro la nivel micro, adică în întreprinderi, ori România se automarginalizează în neiertătoare competiție economică internațională. Numai că, reamenințată de reambalarea inflației și devalorizarea severă a leului, România este în situația de a trebui să caute o nouă stabilizare macroeconomică pentru a se apuca serios de reformele de la baza economiei. Adică este întoarsă înapoi cu cel puțin doi ani față de momentul cînd stabilizarea macroeconomică obținută în 1994 oferea prilejul trecerii reformei de poarta întreprinderii.

Cea mai tulburătoare și fără echivoc expresie a faptului că la baza economia românească a rămas după șapte ani neschimbată este că aceasta nu poate exporta decît de circa 8 miliarde dolari. După o creștere a exporturilor în perioada 1994-1995, care se dovedește a fi fost o recuperare către nivelurile posibile, scăderea din 1996 arată că economia românească nu poate mai mult în structurile actuale. Pe locuitor, pînă și instabila Bulgaria, greu lovită de criză în acest an tocmai din cauza blocării restructurării industriei, exportă mai mult. Ce să mai spunem de faptul că 40 de milioane de sud-coreeni exportă de 125 de miliarde dolari, iar 15 milioane de olandezi de 170 miliarde dolari. Exportînd atît, pot și importa în valori echivalente. Deci pot fi piețe de interes pentru alții și pot conta în lume. Cu aceeași industrie și deci cu aceeași ofertă de export, România anulul '96 este tot atît de puțin pregătită ca și cea comunistă să infrunte competiția internațională, devenită și mai aspră între timp, fiind amenințată astfel de o periferizare și mai accentuată. Să sperăm însă că noiembrie '96 va aduce o schimbare...

În perspectiva alegerilor, Ilie Șerbănescu trage un semnal de alarmă, prezentîndu-vă

MANIFESTUL PARTIDULUI IMOBILIST

O stafie bîntuie prin România. Este stafia Partidului Imobilist Român. Un partid care nu există și nici nu participă la alegeri. Nici nu ar avea nevoie. Obiectivul său prioritar este ca și realizat de alte partide: la bază, economia a rămas neschimbată. Cu aceeași industrie și, deci, cu aceeași ofertă de export, performanțele economice se mențin la fel de mediocre și România, în preajma alegerilor, este la fel de prost pregătită, ca în '89, pentru a înfrunta necruțătoarea competiție economică internațională. România este în continuare codașa Europei și decalajele față de țările europene cresc. Partidul Imobilist, care este singurul victorios de pînă acum, s-ar putea deci prezenta la alegeri nu cu ceea ce va face, ci cu ceea ce a făcut. Iar, judecînd după programele forțelor politice cu pondere, ale căror intenții de schimbare sînt departe de ceea ce are într-adevăr nevoie economia românească – de o ruptură fără regrete de actualul model industrial demodat și păgubitor – s-ar părea că ipoteticului dar alt de prezentului Partid Imobilist îi stă tot viitorul în față.

VLADIMIR TISMĂNEANU

Pasiunea adevărului: Adam Michnik la 50 de ani

Dintre atâtea superbe pagini scrise de Adam Michnik, poate că cele mai impresionante sînt meditațiile din închisoare pe marginea eseului lui Thomas Mann despre Don Quixote. Ca și autorul *Muntelui vrăjit*, Michnik s-a întîlnit nu o dată cu brutalitatea colectivismelor gregare. Nimic nu i-a repugnat mai mult disidentului polonez decît starea de turmă, îngungherea în fața diverselor comandamente tribale. Într-o vreme cînd unii se abținau să creadă în posibilitatea socialismului reformist, Michnik a înțeles că nu există salvare în interiorul sistemului. Și-a riscat libertatea atunci cînd alții prosperau în atmosfera mocirloasă a „socialismului realmente existent”. A riscat umilințe și jigniri în numele unei iubiri profunde pentru istoria Poloniei. O istorie necontrafăcută, eliberată de totemuri și resentimente, de exclusivism șovine și clericalism orb. O istorie emancipată de mitologii grandilocvent-narcisiste. Pe scurt, o istorie adevărată.

Dacă ar fi să identific gînditorul est-european care mi-a marcat cel mai profund evoluția spirituală, nu aș ezita o clipă să-l numesc pe Michnik. Pentru generația mea, acțiunea lui consecvent antitotalitară a coincis cu deschiderea spre un umanism critic înrădăcinat în tradiția Luminilor. Pe vremea cînd la Paris o studenție rebelă se prosterna în fața portretelor lui Mao, Adam și prietenii săi de la Universitatea din Varșovia protestau în numele idealurilor lui Mickiewicz, ale democriștilor ruși și ale unei nobile tradiții de luptă împotriva tiraniei. Michnik nu s-a opus comunismului în numele unor viziuni arhaice-colectiviste. Dimpotrivă, în

marile sale eseuri politice, scrieri din închisoare și dintr-o îndelungată clandestinitate, el a accentuat mereu o temă primordială a spiritului liberal: ruptura cu comunismul nu înseamnă plonjarea în alt autoritarism, de semn contrar. A spus-o de mult, încă din anii Legii marțiale, că nimic nu-l dezgustă mai mult decît voluptatea răzburării. Nu a pretins și altora să dea dovadă de același spirit caritabil. Nu și-a impus tabla etică prin atacuri *ad hominem*, deși este, probabil, cel mai strălucit polemist al Poloniei contemporane. A pledat pentru compasiune și iertare împotriva vendetelor și a uitării. Sînt mulți care nu-i iartă lui Michnik aceste atitudini. I-a deranjat pe potențaii comuniști și continuă să-i deranjeze pe unii dintre succesorii lor. A fost și rămîne un spirit incomod. Istoric al ideilor, Michnik este un cunoscător perfect al modului în care radicalismul generează fundamentalisme de tot soiul. Opera sa, strategia „revoluției autolimitate”, stă mărturie pentru o gîndire eminamente antidogmatică. Se prea poate ca, uneori, să se fi înșelat în analizele sale. Se prea poate să fi dovedit excesivă generozitatea în raport cu foștii săi torționari. Dar, dacă pot relua o frază celebră din vremea polemicii intelectuale franceze ale anilor '50, mai simt mai bine greșind alături de Michnik decît avînd dreptate în compania inamicilor săi.

Pe 17 octombrie 1995, Adam Michnik a împlinit cincizeci de ani. Am fost împreună cu el, cu soția mea Mary, cu Irena Grudzinska Gross și un mic grup de amici ruși și polonezi la restaurantul favorit al lui Adam din New York: „The Russian Samovar”. Pe perete se

afla fotografia altui mare spirit al luptei pentru libertate, Iosif Brodsky. Era locul în care, aveam să aflăm, îi plăcea lui Brodsky să-și aducă prietenii. L-am ascultat pe Adam, l-am urmărit gesticulația nervoasă, admirînd nu numai extraordinara inventivitate conceptuală, dar mai ales căldura sa umană. „Eroii sînt oșosiți”, mărturisea el în urmă cu aproape un an, încercînd să explice marginalizarea foștilor disidenți în întreaga lume postcomunistă. Se prea poate, și lucrul nu este în fond anormal, țînd cont de datele noilor jocuri politice. Și totuși, citîndu-l și ascultîndu-l pe Michnik, urmîndu-i nestăvilite activitate publică, îmi vine greu să-i dau dreptate în această privință. Alții poate sînt extenuați, nu însă și Adam Michnik.

Washington, DC, 21 octombrie 1996

Revoluția maghiară în imagini

La vernisajul expoziției de la stînga la dreapta: Zoe Petre, Alexandru Paleologu, Szöcs Ferenc, Alexandru Barnea, Gabriela Adameșteanu

Revista „22”, Facultatea de Istorie din Universitatea București și Ambasada Ungariei la București au organizat, cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la revoluția din 1956 din Ungaria, o expoziție de fotografii-document despre izbucnirea revoltei anticomuniste maghiare și înăbușirea ei sub tancurile sovietice. Expoziția a fost deschisă pe 22 octombrie a.c., în holul Facultății de Istorie. Fotografiiile au fost puse la dispoziție de către Ambasada Ungariei, iar de amenajarea expoziției s-a ocupat Dan Perjovschi.

La vernisaj au fost prezenți Excelența sa d-l ambasador al Ungariei la București, Szöcs Ferenc, atașatul cultural, d-l Balázs Adám, decanul Facultății de Istorie, d-l Alexandru Barnea, profesori și studenți din Facultatea de Istorie, oameni de cultură, ziariști și, nu în ultimul rînd, participanți în mod direct la evenimentele de atunci: studenți români arestați în 1956 pentru solidarizarea cu revolta din Ungaria. Despre revoluția maghiară și semnificațiile ei în contextul prăbușirii comunismului au vorbit: prof. univ. Alexandru Barnea, decanul Facultății de Istorie; Excelența sa d-l ambasador Szöcs Ferenc; prof. univ. Zoe Petre; asist. univ. Adrian Cioroianu; Horia Florian Popescu, arestat în 1956 împreună cu alți studenți; scriitorul Alexandru Paleologu și Gabriela Adameșteanu, redactor-șef al revistei „22”. Alexandru Paleologu, omagînd gestul maghiarilor din 1956, a spus: „Ungurii au demonstrat ceva superb: nimic nu e mai elegant, mai grațios, mai fermecător, mai mozartian decît pierderea instinctului de conservare, cînd viața nu mai contează, cînd îți risți existența tu și fiecare ca tine, în număr mare, împotriva unei puteri uriașe. Prin revoluția maghiară s-a văzut că o populație dezarmată poate face să se clatine cea mai importantă forță opresivă din istorie: URSS. Și este adevărat că se poate răsturna o tiranie cu brațele goale, dacă instinctul de conservare se retrage din tine”.

Revoluția maghiară este, în opinia d-nei Zoe Petre, o piatră de hotăr în istoria lumii postbelice, dar și în construcția noastră viitoare, pentru că, de data aceasta, „sîntem preveniți, nu ni se mai iartă nici inocența, nici nepăsarea, nici naivitatea”.

România nu a fost străină de revoluția maghiară. După înăbușirea revoltei, Imre Nagy, conducătorul revoluției, și miniștrii lui au fost închiși de Gheorghe Gheorghiu-Dej, timp de un an, la Snagov. Pe de altă parte însă, românii, în special studenții din Cluj, Timișoara și București, s-au solidarizat cu revoluția din Ungaria. Horia Florian Popescu, unul dintre cei care au făcut ani grei de închisoare din această cauză, consideră că românii care au fost alături de maghiari în 1956 „de abia în decembrie '89 au fost eliberați sufletește, și-au dat seama că nici revoluția din Ungaria, nici cea din Cehoslovacia nu au fost în zadar”.

Gabriela Adameșteanu a subliniat paralelismul dintre revoluția maghiară din '56 și mișcările care au dus la prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est în 1989, iar Excelența sa d-l ambasador Szöcs Ferenc și-a exprimat speranța că mesajul expoziției de fotografii va servi reconcilierii istorice dintre poporul maghiar și cel român. (L.C.)

JURNALIȘTII DE LA „ZIUA” AU FOST CONDMANAȚI

Directorul ziarului *Ziua*, Sorin Roșca Stănescu și reporterul Tana Ardeleanu au fost condamnați la 1 an, respectiv 1 an și 2 luni de închisoare și li s-a interzis să mai profeseze ca jurnaliști. Sentința a fost pronunțată de Judecătoria Sect. 1, vineri 25 octombrie, ca soluționare a procesului „Iliescu-KGB/Ziua”. Acesta a fost intentat de Ion Iliescu celor doi jurnaliști în urma articolelor din *Ziua* în care era acuzat de colaborare cu KGB-ul și de genocidul din decembrie '89. Vă prezentăm opiniile avocatului Doru Cosma în legătură cu acest caz.

Jurnaliștii de la *Ziua* au fost acuzați și condamnați pentru „ofensă adusă autorității” (articolul 238 din Codul penal). Juridic, este o încadrare corectă?

Această încadrare juridică este contestabilă din două motive: primul este că ambii inculpați au evocat episoade din biografia lui Ion Iliescu (studentia din anii '50 și evenimentele imediat următoare lui 22 decembrie '89) cînd acesta nu deținea nici o funcție importantă în stat. În al doilea rînd, e greu de admis că faptele imputate inculpaților au fost săvîrșite cu intenția delictuoasă, cum prevede articolul 238 din Codul penal. Pe de altă parte, cei doi jurnaliști și avocații lor au pus problema constituționalității articolului 238 din Codul penal în fața Curții Constituționale. Aceasta a acceptat că articolul 238 este parțial abrogat prin raport cu noua Constituție din 1991, mai exact, textul din Codul penal nu se mai referă la persoanele care exercitau funcții sau activități obștești pe care noua ordine de drept nu le mai are în vedere.

Apărarea a putut să-și aducă martorii la proces?

A fost o ilegalitate a armelor în fața instanței, în sensul că acuzarea a avut totală libertate de a aduce orice martori, în timp ce lui Sorin Roșca Stănescu și Tanei Ardeleanu li s-au refuzat martorii principali. Astfel, apărarea a avut doar un martor, iar acuzarea opt.

Cum apreciați neprezentarea lui Ion Iliescu ca martor?

Jurnaliștii de la *Ziua* l-au propus nominal ca martor pe Ion Iliescu și au fost refuzați de instanță, deși era martor cheie al procesului, ca

personaj principal al faptelor imputate inculpaților. Potrivit articolului 16 din Constituție, Ion Iliescu era obligat să se prezinte în fața instanței ca martor, indiferent de funcția pe care o are.

De ce credeți că au fost condamnați cei doi jurnaliști?

Scopul real urmărit prin această sentință este de a le interzice lui Sorin Roșca Stănescu și Tanei Ardeleanu să mai profeseze. Este cea mai aspră pedeapsă aplicată unor ziariști. Pun această asprime pe seama faptului că *Ziua* a publicat cele mai multe informații privind perioada studenției lui Ion Iliescu la Moscova și cea imediat următoare lui 22 decembrie '89. Ziarul a demascat și cele mai mari fraude în care a fost amestecat partidul de guvernămînt. Condamnarea lor vine imediat după publicarea în *Ziua* a unor dezvălurii privind acordarea unor credite cu dobînză minime pe termen foarte lung unor cadre din conducerea Poliției și chiar Președintelui Curții Supreme de Justiție, Gheorghe Uglean.

Sorin Roșca Stănescu și Tana Ardeleanu vor face apel; credeți că au șanse să fie achitați?

Jurnaliștii trebuie achitați. Ei au suficiente probe și se poate ajunge la achitare în fața unei instanțe independente, neinfluențate politic, cu condiția să li se aprobe martorii și celelalte probe solicitate. Cauza poate ajunge la Comisia și la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru că, în acest proces, au fost încălțate drepturile fundamentale ale omului prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată și de România.

LIGIA CĂLIN

Românii din diaspora sprijină Opoziția democratică

Cu speranța unui nou început pentru România pe drumul democrației, societății civile și prosperității, urăm succes Opoziției democratice în alegerile prezidențiale și parlamentare.

Constantin Adiaconței, Maryland, SUA; **Vasile Adiaconței**, Maryland, SUA; **Dan Aftalion**, Paris; **Florin Aftalion**, Paris; **Radu Aftalion**, Paris; **Bogdan** și **Cornelia Alexandru**, Virginia, SUA; **Dana** și **Dragoș Alexe**, Marlboro, New Jersey, SUA; **Alice Anastasescu**, New York; **Mircea Anitas**, Paris; **Dan** și **Maria Balotescu**, Washington, DC; **Dorel** și **Rizeta Banu**, São Paulo, Brazilia; **Lia** și

Virginia, SUA; **Viorel Chirilă**, New York; **Radu Cioceanu**, Virginia, SUA; **Andrei Cioloca**, Manchester, Connecticut; **Boris** și **Mihaela Ciorneiu**, Virginia, SUA; **Andrei Codrescu**, New Orleans, LA; **Bogdan** și **Laura Coroi**, Poplar Bluff, Missouri; **Vasile Coșofreț**, Chapel Hill, North Carolina, SUA; **Dan Costescu**, New York; **Adrian Cristescu**, Paris; **Laurence Cristescu**, Paris; **Flavius** și **Claudia Cucu**, Virginia, SUA; **Gheorghe** și **Viorica Cucu**, Virginia, SUA; **Roxana** și **Dan Dan**, Richmond, Virginia, SUA; **Cristina** și **Iulian Dancu**, Montréal, Canada; **Sorin Drăgan**, Virginia, SUA;

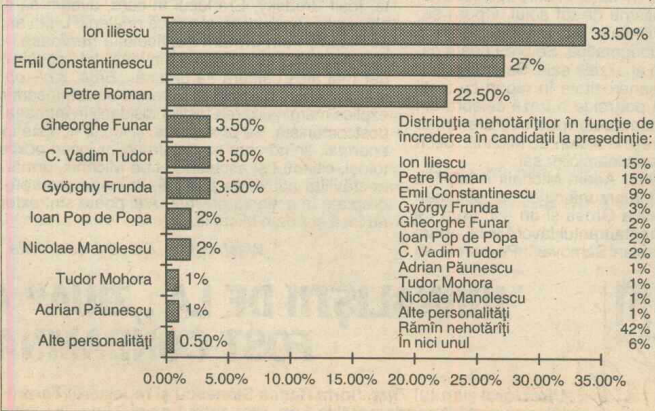
Gălățeanu, Washington, DC; **Mihai** și **Marina Galea**, New York; **Filip** și **Dușița Gheorghe**, Maryland, SUA; **Mircea Gheorghiu**, Boston; **Alexandrina Gherghe**, Trumbull, Connecticut, SUA; **Fedora Ghinsberg**, São Paulo, Brazilia; **Elena**, **Alexandru** și **Grigore Ghika**, Virginia, SUA; **Vasile Gogea**, Virginia, SUA; **Sanda Golopenția**, Universitatea Brown, SUA; **Anthony Gray**, Silver Spring, Maryland, SUA; **Valer Grecea**, New York; **Jean Gram**, São Paulo, Brazilia; **Gheorghe Grosu**, Pearl River, New York, SUA; **Jacob Grün**, São Paulo, Brazilia; **Victorina Guran**, Paris; **Richard Hassing**, Bethesda, Maryland, SUA; **Alex Herlea**, Paris; **Thomas** și **Marika Hübscher**, North Potomac, SUA; **Ilie Ieremciuc**, Paris; **Ines Ionescu**, Queens, New York, SUA; **Dumitru Ionescu**, Amherst, Massachusetts, SUA; **Viorel**, **Elena** și **Relu Ionescu**, Virginia, SUA; **Istrate Ionescu**, Stratford, Connecticut, SUA; **Vincentiu Ioniță**, Gaithersburg, Maryland, SUA; **Ioan**, **Eugenia** și **Emilia Iosif**, Maryland, SUA; **George** și **Mihaela Iosif**, Maryland, SUA; **Valentin Isăcescu**, San Diego, California, SUA; **Ștefan Issărescu**, New York; **L. Istrățescu**, Paris; **Louis Jacoby**, São Paulo, Brazilia; **Raimunda Lasar**, São Paulo, Brazilia; **Alexandru** și **Raimunda Leicand**, São Paulo, Brazilia; **Justin Liuba**, New York; **Nicolae** și **Sylvia Lungociu**, Maryland, SUA; **Mircea** și **Veronica Manisali**, Vancouver, Canada; **Dinu Manole**, São Paulo, Brazilia; **Rebeca Mararu**, São Paulo, Brazilia; **Teodor Mărgineanu**, Hartford, Connecticut, SUA; **Aurel Marinescu**, New York; **Ovidiu** și **Doina Maxim**, Virginia, SUA; **Luminița** și **Alex Micu**, Montréal, Canada; **Octavian Mihai**, Virginia, SUA; **Andrei** și **Natalia Moldoveanu**, Raleigh, North Carolina, SUA; **Andrei E. Moraru**, São Paulo, Brazilia; **Jacques Moscovic**, Paris; **Monica Moscu**, Madison, Wisconsin, SUA; **Sorin Muncaciu**, Virginia, SUA; **Doru** și **Manuela Nace**, New York; **Gheorghe** și **Ioana Nadrag**, Richmond, Virginia, SUA; **Andrei** și **Manuela Negoită**, Virginia, SUA; **Virgil Nemoianu**, Bethesda, Maryland, SUA; **Dan Niculescu-Duvăz**, Londra; **Ion Niculescu-Duvăz**, Londra; **Raimunda Nissim**, São Paulo, Brazilia; **Olimpia Nițescu**, Paris; **Mircea Oprea**, Paris; **Constantin Oprîșescu**, New York; **Ion Plăteanu**, Maryland, SUA; **Gheorghe Parjoc**, Paris; **Ștefan Pascu**, Trumbull, Connecticut, SUA; **Constantin** și **Luiza Pastia**, Paris; **Anca** și **Daniel Pavlon**, Toronto, Canada; **Gabriel Pleșea**, New York; **Oprîța** și **Valentin Popa**, Sacramento, California, SUA; **Nicolae Popescu**, Bethesda, Maryland, SUA; **Liana Postica**, Paris; **Marius** și **Cristina Procopie**, Maryland, SUA; **Ana Racoveanu**, Boston; **Răzvan Radu**,

Virginia, SUA; **Mircea Răuță**, Maryland, SUA; **Petre Robu**, Miami Beach, Florida; **Andrei Roizen**, Orlando, Florida; **Mariana** și **Andrei Roman**, Vienna, Virginia, SUA; **Denise** și **Louis Rosenthal**, São Paulo, Brazilia; **Silvio Rotman**, São Paulo, Brazilia; **Constantin** și **Iliana Russu**, Virginia, SUA; **Adrian Saranga**, São Paulo, Brazilia; **Letiția Sas**, New York; **Nelu** și **Ghizela Schwartz**, Olney, Maryland, SUA; **Leonard Schwartz**, São Paulo, Brazilia; **Eugen** și **Helga Scinteie**, Potomac, Maryland, SUA; **Iona Sebastian**, Washington, DC; **Adrian**, **Viorica** și **Aurel Sechereșiu**, FreeLand, Pennsylvania, SUA; **Maria Secoșan**, Hazleton, Pennsylvania, SUA; **Adriana Segal**, São Paulo, Brazilia; **Răducu Șerbănescu**, Virginia, SUA; **Ana Șhaiovici**, São Paulo, Brazilia; **Emil Simiu**, Rockville, Maryland, SUA; **Ana-Maria Smith**, Virginia, SUA; **Ilie Socol**, New York; **Alexander** și **Margit Sole**, Silver Spring, Maryland, SUA; **Alexandru** și **Ingrid Solomon**, São Paulo, Brazilia; **Marian** și **Claudia Spita**, Maryland, SUA; **Alex** și **Floarea Surza**, Bethesda, Maryland, SUA; **Vasile Surcel**, Maryland, SUA; **Mircea**, **George** și **Cristian Tănăsescu**, Maryland, SUA; **Alexandra Tarnoski**, Willimantic, Connecticut; **Dinu** și **Cornelia Tarnoski**, Derby, Connecticut; **Ioana Tarnoski**, Philadelphia, Pennsylvania, SUA; **Mira Tataru**, Paris; **Nicolaie** și **Marta Teodosiu**, Stanford, Connecticut; **Valentin** și **Geraldina Teperdei**, Maryland, SUA; **Alexandra Tîrziu**, Washington, DC; **Paul Todoran**, New York; **Radu Tutuianu**, Paris; **Timotei Ursu**, New York; **Pompiliu Vărzariu**, Silver Spring, Maryland, SUA; **Victor Velculescu**, Maryland, SUA; **Anita Vereș**, São Paulo, Brazilia; **Jacques Vergotti**, New York; **Radu** și **Elena Vidrașcu**, Maryland, SUA; **Beca Vintea**, São Paulo, Brazilia; **Marius** și **Aura Vogelfänger**, Potomac, Maryland, SUA; **Mona Vrăbiescu-Kleckner**, New York; **Andrei** și **Susan Zlotescu**, Gaithersburg, Maryland, SUA; **Martha Codrea**, Falls Church, Virginia, SUA; **Marina M. Ficken**, Mc. Lean, Virginia, SUA; **Elaine M. Papp**, Falls Church, Virginia, SUA; **Mary Papp**, Reston, Virginia, SUA; **Viorel Poplacean**, Rockville, Maryland, SUA; **Nathaniel Popp Jackson**, Missouri, SUA; **Armand Scala**, Mc. Lean, Virginia, SUA; **Sarah Zimmerli**, Fairfax, Virginia, SUA.

Semnatarii acestui text, deși diferă, probabil, uneori profund, în imaginea pe care o au despre România viitorului, nu au ezitat în a cădea de acord unde și cum trebuie să înceapă acest viitor.

Șansele candidaților la președinția României la alegerile din 3 noiembrie 1996

Sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională (9-15 octombrie 1996)

Costel Barba, New York; **Jean Barcu**, Paris; **Donel** și **Stefania Bader**, São Paulo, Brazilia; **Lucia Berbec**, Takoma Park, Maryland, SUA; **Andrea Bernard**, San Diego, California, SUA; **Ioana Bernard**, San Diego, California, SUA; **Dan** și **Anica Bicu**, New York; **Costin Borg**, Madison, Wisconsin, SUA; **Bernard** și **Adeline Botoșeanu**, São Paulo, Brazilia; **Gheorghe**, **Stellana** și **Dan Brașoveanu**, Maryland, SUA; **Mariana Brusseu**, Washington, DC; **Angela Budl**, Virginia, SUA; **Nathalie Burileanu**, Maryland, SUA; **Dan Butoi**, Philadelphia; **Gheorghe**, **Adriana** și **Andrei Calciu**, Virginia, SUA; **Lucia** și **Denis Călugăru**, New York; **Grigore Caraza**, New York; **Grigore Cavafu**, New York; **Mahla Chiacu**, Virginia, SUA; **Ilie Chioarui**, Springfield,

Horia și **Mihaela Drăghiciu**, Virginia, SUA; **Ștefan Dumitreasa**, Virginia, SUA; **Cornel Dumitrescu**, New York; **Constantin** și **Marilena Dumitrescu**, Virginia, SUA; **Daniel Duvan**, Columbia, Maryland, SUA; **Nira Duvan**, College Park, Maryland, SUA; **Alex** și **Viorica Duvan**, Columbia, Maryland, SUA; **Sergiu** și **Xenia Duvan**, Columbia, Maryland, SUA; **Heba El-Shazli**, Silver Spring, Maryland, SUA; **Aneta Ene**, Maryland, SUA; **Constantin Eretescu**, New York; **Dan Fărcașiu**, Pittsburgh, Pennsylvania, SUA; **Valentin Feyns**, Gaithersburg, Maryland, SUA; **Mariana Filimon**, Manchester, Connecticut, SUA; **Andrei** și **Gloria Frischlander**, Paris; **Eugen**, **Viorica** și **Bogdan Găbușeanu**, Virginia, SUA; **Ovidiu** și **Dana**

Pentru Nicolae Manolescu

Affindu-ne de câteva zile împreună la Paris și discutând despre alegerile din România, am căzut foarte repede de acord că Nicolae Manolescu este, dintre candidații la funcția de Președinte al României, cel mai calificat. Intelctual de primă mărime, critic și istoric literar strălucit, mare prieten și sprijinitor al tinerilor în anii sumbri ai vechiului regim, el ne-a convins, după decembrie 1989, că are și o autentică vocație de om politic responsabil, cu un proiect realist, de ținută europeană, refractar tuturor exceselor, tuturor extremismelor, de dreapta sau de stînga. Nicolae Manolescu este un om de caracter și de suflet, un patriot adevărat, o minte ascuțită și echilibrată, cineva pe care românii se pot bizui. În contextul actual de inflație verbală, confuzie morală și înfrîstătoare manifestări xenofobe din România, Nicolae Manolescu, spirit eminent lucid și măsurat, lipsit de resentimente, om de o probitate ireproșabilă, cu o orientare riguros democratică, ni se pare a fi alegerea cea mai potrivită pentru o Românie în plină căutare de sine.

Ne-am simțit mai bine, mai liniștiți, mai legați de țară, acolo unde ne aflăm, la gândul că Președintele României s-ar numi Nicolae Manolescu.

MATEI CĂLINESCU, LUCIAN RAICU
19 octombrie 1996

Comitetul român de inițiativă din Paris pentru susținerea Opoziției naționale în alegerile din 3/17 noiembrie 1996

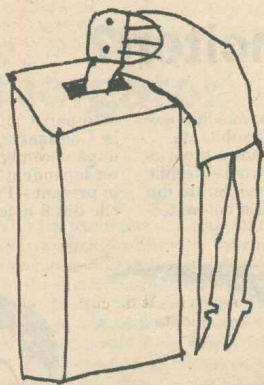
Românii din exil adresează un apel către toți românii din țară care sînt nemulțumiți de dezastrul lăsat în urmă de 7 ani de guvernare coruptă, cerîndu-le să participe cu toții la vot și să sprijine Opoziția democratică, singura capabilă să înfăptuiască reforma morală de care țara are nevoie. Ii cheamă, totodată, la unirea întregii Opoziții pentru salvarea țării.

- **Asociația Foștilor Deținuți Politici din România** (purtător de cuvînt în Franța, Remus Radina);
- **Asociația Femeilor Ortodoxe Române** (Hortansa Tomoroveanu);
- **Asociația France-Roumanie Art** (Ing. Ștefana Bianu);
- **Asociația Jurnaliștilor Români-Vest** (Dan Culcer);
- **Amicala Aromână din Paris** (Ing. I. Perifan);
- **Casa Românească** (A. Ghika - președinte);
- **Comitetul de inițiativă pentru Restabilirea Ordinii Ecclesiastice la Biserica Ortodoxă Română din Paris** (Ing. Ș. Bianu, Prof. A. Bogdan, Dr. ing. G. Culică, Fiz. I. Ghika, P. Goma, C. Martin, Dr. A. Michaloux, R. Negrescu-Șuțu, Dr.

- P. Predeleanu, Dr. P. Sinescu, Cpt. G. Stănculescu, Arh. A. Vișan);
- **Comitetul Parohial al Bisericii Greco-Catolice „Sfintul Gheorghe” din Paris** (Mgr. Gh. Surdu, Dr. Gr. Pop);
- **Comunitatea Românilor din Franța** (Ing. Grigore Filiti);
- **Consiliul Parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Paris** (Dr. D. Stoensescu, Ing. N. Caracota);
- **Consiliul Eparhiei Ortodoxe Române din Europa Occidentală** (Dr. A. Caulea, Ing. D. Chiriac, F. Verca, Ing. P. Christopol);
- **Institutul de Cultură Europeană Basarabia** (Prof. E. Cosmopol);
- **La Revue des Confluences Franco-Roumaines** (Prof. A. Boldeanu);
- **Liga Asociațiilor Române din Franța** (Arh. A. Vișan - președinte);
- **Uniunea Foștilor Combatanți Români** (I. Rotaru, D. Crețu);
- **Uniunea Mondială a Românilor Liberi** (Dr. P. Predeleanu).

ZOE PETRE

Zvonuri și sondaje false

Recenta hartă a zvonurilor politice ne dă un indiciu extrem de semnificativ pentru evaluarea raporturilor de forțe în interiorul Puterii, acum, spre sfârșitul campaniei electorale. Prin preajma PDSR a început să umble vorba că nu-i nici o nenorocire, de fapt, dacă Opoziția pare să câștige cursa electorală: președintele Iliescu e prea respectuos față de Constituție pentru a chema la guvernare o alianță, când în legea fundamentală stă scris că guvernul îl formează partidul care a obținut cel mai mare număr de voturi; nici un cuvânt despre alianțe. Cum, se știe bine, și CDR, și USD sînt alianțe cristalizate în jurul cîte unui partid mai puternic, guvernul îl va forma tot PDSR; poate chiar tot Nicolae Văcăroiu.

Această soluție pare atît de stupidă, de obtuză și de indiferentă la consecințele ei devastatoare, încît e greu de acceptat ca atare. Ea există totuși, și ar putea fi chiar viabilă – fie cîntind pe apatia electoratului după tensiunea campaniei electorale, fie cu complicitatea a cel puțin unui partid puternic din actuala Opoziție; se poate paria asupra identității acestui partid, asupra fidelității lor onora sau altora în raport cu discursul lor electoral, dar greața pe care o provoacă instantaneu combinația de șiretenie și de cinism abject a acestui proiect e semnul cel mai sigur al faptului că el a fost efectiv născocit și enunțat în preajma lui Ion Iliescu.

Logici orwelliene

Ce rămîne esențial în acest mesaj șușotit este apelul la fidelitate față de candidatul Ion Iliescu: într-un moment de creștere electorală și a CDR, și a USD, teama față de oportunismul patent al *yes-menilor* din PDSR i-a făcut pe cei din jurul lui Iliescu să arunce pe piața zvonurilor o temă bine calculată, fiindcă atinge cel puțin trei ținte deodată: descurajează trădarea, încurajează trupa, compromite discret, dar eficace, orice adversar. Dincolo de toate acestea, zvonul reia în alt registru o temă explicită a discursului lui Ion Iliescu însuși, susținut și de cîțiva fideli – de la Iosif Boda la Oliviu Gherman – și tocmai de aceea minimalizat de analiștii învățați și răstoarne permanent afirmațiile președintelui pentru a întui adevărul: tema „largii coaliții” – avatar epurat al „guvernului de uniune națională” din '92.

De la începutul perioadei electorale, echipa prezidențială nu încetează să ne repete că nu există legătură între campania lui Iliescu și campania PDSR. În bună logică orwelliană, cei mai mulți dintre noi au ris de o minciună atît de patentă și au continuat să judece în bloc și obiectivele, și mijloacele celor două echipe. Doar se vede cu ochiul liber cum PDSR îi face campanie – de cele mai multe ori cu mijloace de-a dreptul deșănțate – lui Ion Iliescu. Nu ne întrebăm însă destul dacă reciproca este și ea valabilă, adică în ce măsură Ion Iliescu face campanie PDSR-ului. Dacă încercăm să răspundem la această întrebare, vom constata de îndată asimetria și faptul că tezele enunțate în preajma lui Iliescu nu servesc PDSR, ci dorința actualului președinte de a realiza o coaliție cuprinzătoare de forțe politice, o majoritate de peste 60%, care să-i asigure o coabitare confortabilă.

Nu vîd de ce am crede că Ion Iliescu, care se slujește senin de orice minciună, s-ar sfi să se folosească și de adevăr. Domnia sa are, efectiv, un proiect personal, diferit de cel al PDSR; are efectiv o campanie personală, alta decît cea dirijată de Adrian Năstase și Miron Mitrea cu grația unor elefanți în magazinul de porțelanuri. PDSR i-a slujit ca vector al atacurilor furibunde împotriva lui Emil Constantinescu și apoi a lui Petre Roman; dar propriile sale țeluri electorale nu coincid cu ale PDSR, în măsura în care atacurile împotriva celor doi lideri vizează cu precădere detașarea CDR și a PD de candidații lor, nu neapărat în beneficiul PDSR.

Miza acestei campanii personale este rezultatul primului tur al prezidențialelor: dacă Ion Iliescu va reuși să se detașeze clar de Emil Constantinescu la 3 noiembrie, terenul e deja pregătît pentru un tur 2 favorabil coabitării. În această operație, PDSR crede că se poate salva, dar salvarea PDSR e ultima dintre grijile lui Ion Iliescu. Domnia sa e dispus la toate combinațiile, cu condiția ca acestea să-i ofere al treilea mandat, adică un control personal asupra nimirii guvernului, a Procurorului General, a magistraților superiori și a televiziunii naționale. În rest, experiența din CPUN i se pare probabil suficientă pentru a păstra nucleul dur al puterii personale de care dispune.

Miza e prea importantă și riscurile prea mari pentru a se limita la o campanie mai degrabă oboșită, în ciuda mijloacelor materiale enorme pe care le pune în joc; pentru a se limita chiar la vasta operație de falsificare pentru care muncеște din greu PDSR, azi inventînd asociații civice fantomă, mîine președinți de secții aserțiți, poimîine blocînd actele de identitate ale studenților la Poliție pentru viza de flotant și convocînd cimitire întregi pe listele de alegători. Mai e nevoie de ceva.

Sondorii de serviciu

Nu e nici o lună de cînd un grup de ziariști al căror curaj civic merită toată cîinstea descopereau, în podul fostului ICECHIM, o oficină zisă de sondaje, care manipula primitiv, sub eticheta unei cercetări independente, opțiunile electoratului. Tehnicile de inginerie a conștiințelor lăsate pe mîna subtilului Miron Mitrea au stîrnit, de la indignare la ilaritate, un sentiment de silă în fața degradării sondajelor, de la sensul lor de măsură a stării de spirit la condiția de slugă a Puterii. Această descoperire a reard, cu ironie, în discuția publică enunțul lui Ion Iliescu cu privire la metodele moderne „sophisticate” ale campaniei sale, și cumva ne-a liniștit: dacă asta e sofisticarea de care era vorba, halal!

Mă tem însă că am pierdut iarăși din vedere ceva: într-o operație cit de cit organizată, există întotdeauna mai multe straturi. Dacă adversarul e naiv, ele funcționează complementar; dacă îl demască pe cel mai superficial, se sacrifică eventual un pion, și partida continuă împotriva unei victime ameteite de euforia descoperirii. Ipoteza mea e că agenții electorali ai lui Ion Iliescu au mizat pe o asemenea structură în trepte, atît propagandistic, cît și politic. Să mă explic.

Acum cîteva zile, PDSR a dat publicității un sondaj IRSOP în care procente cu care era creditat Ion Iliescu erau superioare celor din sondajele lunii în curs. Fără menționarea datei la care s-a făcut sondajul, aceste cifre așază în mîntea electoratului televiziv un anume raport de forțe între principalii candidați. Cîteva zile mai tîrziu, ProTV și IMAS publicau alt sondaj, care contrazicea la fel de flagrant alte cercetări, de pildă barometrul publicat de CURS, sau rezultatele CIS, mai ales în ce privește „cota” lui Ion Iliescu în raport cu Emil Constantinescu. Undeva, ceva nu funcționează cum s-ar conveni: toți știm că România statistică nu seamănă cu România reală, dar o creștere subită a lui Ion Iliescu pe seama lui Constantinescu, cînd singurul lucru notabil este violența atacului Iliescu-PDSR contra lui Roman, amenințat cu pușcări de dipurile foștilor prieteni de guvernare, nu are nici un sens.

Cînd lucrurile nu se leagă, ceva le leagă între ele. Printre meseriași, sondajul IRSOP se explică șușotit ca datînd din august; pus la păstrare de

PDSR, el a fost publicat acum ca să arunce în ceață electoratul. Dacă e așa, confirmarea lui parțială de către IMAS e la fel de suspectă; în limitele marjei de eroare de ±3%, multe jocuri la limita licitului se pot face dacă vrei să le faci. Știu, nu e elegant și nu se face să nu crezi în sondaje mai ceva decît în legea gravitației universale. Dar orice analiză a comportamentelor politice trebuie să țină seama de tendința de fetișizare a sondajelor într-o lume politică avidă de certitudini științifice (cuvînt magic prin excelență), într-o lume extrapolitică în care se cheltuiesc sume nebănuite pe precizări de toate rangurile, de la ghicitul în cafea al mătușilor pînă la astrologii de serviciu în emisiunile TV. Aruncate în incertitudine și risc de evenimente pe care nu le-au prevăzut nicio-dată, sufletele contemporanilor noștri se agată de orice fărîmă de previzibil, cu atît mai mult cînd acesta se prezintă în onorabila haină a științei. Orice analiză serioasă trebuie să țină seama și de faptul că, oricît nu ne-ar plăcea, o campanie care a plătit cu sute de mii de dolari o echipă de publicitari de peste ocean nu se va fi sfiit să „subvenționeze” și cîteva instituții băștinașe de sondare a opiniei publice și pe șefii acestora. Se aude că licitația pentru *exit-pool* la TVR a fost cîștigată, paradoxal, de cel mai scump ofertant. Dacă în 1990, Gustave Le Bon și „psihologia mulțimii” au fost referința secretă a manevrelor Puterii, acum cuvîntul-cheie pare a fi sondajul.

Ipoteze despre oracole și politică

Să presupunem că o investiție majoră a campaniei Iliescu s-a făcut în direcția instrumentalizării sondajelor de opinie. Să presupunem că operația, începută cu simulacrul sondajelor telefonice, continuă cu sondajele din ultima săptămîină, care reard distanța dintre Iliescu și Constantinescu la cea din 1992. Dacă acest raport va fi cumva „confirmat” de încă unul sau două sondaje, la fel de aduse din comdei, dacă la sondajul la ieșirea de la urne (indiferent de rezultatul legislativelor, care va fi clar în favoarea CDR, legitimînd operația) diferența de voturi în defavoarea candidatului prezidențial al CDR va fi suficient de mare, rezultatul real al votului va fi mascat, cel puțin pe durata campaniei pentru turul 2. Pînă să se numere voturile (falsificate și ele cit se poate), descurajarea electoratului față de șansa unui alt președinte – amestecată cu euforia unui mult așteptat succes la alegerile legislative – îi dă lui Ion Iliescu șansa de a negocia, între 3 și 17 noiembrie, o coabitare, pe care apoi va ști el să o instrumentalizeze.

Sistematica *deminutio capitis* căreia i-a făcut obiectul Emil Constantinescu cu mult înaintea campaniei electorale, printr-o campanie de presă și zvonuri în care, de la tema „țigărilor pentru Coposu” la cea a căminelor Universității, totul a fost orcheștrant pentru a nu lăsa loc să se vorbească și de calitățile celui care, orice s-ar spune, l-a adus pe Iliescu în turul 2 în 1992, și a adus de atunci CDR pe primul loc în preferințele electoratului, se va corobora astfel cu proiecțiile unor *exit-pools* conjugate pentru a confirma intuiția oraculară a infailibilului Brucan: un guvern CDR cu Iliescu președinte. Apoi urmează mascarada „guvernului de coaliție”, cu partide și fără alianțe, o secăuire sistematică a rezultatelor procesului electoral, noi tergiversări în integrarea euro-atlantică, în modernizarea instituțiilor și a economiei, o justiție castrată – un nou simulacru. Cronica unei morți anunțate – moartea oricărei alternative 1996 la regimul Iliescu – ar fi astfel semnată IRSOP-IMAS.

La alegerile locale, d-l Brucan anunța cu emfază victoria lui Ilie Năstase. Dacă există o justiție iminentă – dacă, mai ales, sîntem oameni serioși și înțelegem sensul real al „realegerii” lui Ion Iliescu – vaticinările d-lui Brucan vor fi încă o dată infirmate. Cu sau fără sondaje, cu sau fără sociologi, politologi și astrologi de serviciu, România are efectiv șansa unei instituționalizări a despărțirii ei – decente, oneste și fără emfază – de trecut. Depinde doar de noi ca această șansă să devină reală.

Librăriile din țară în care găsiți în fiecare săptămînă revista „22”:

- Craiova – *Librăria Humanitas*, Str. Brestei nr. 13, tel. 051/41.22.60
- Ploiești – *Librăria Humanitas*, Str. Gheorghe Doja nr. 141 tel. 044/12.63.40
- Pitești – *Librăria Humanitas*, Pasajul Victoriei nr. 89 (în incinta Galeriei de Artă Naivă), tel. 048/68.10.97
- *
 - Arad – *C&M Anticariat*, Str. Lucian Blaga nr. 2-4, tel. 057/21.77.49
 - Bacău – *Librăria Humanitas*, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
 - Brașov – *Bibliopola* (în incinta Agenției Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38
 - București – *Librăria Sadoveanu*, Bd. Magheru nr. 6, tel. 211.29.65; *Librăria Humanitas (Librăria din fundul curții)*, Calea Victoriei nr. 120; *Librăria Humanitas Kretzulescu*, tel. 613.50.35
 - Constanța – *Librăria Sophia*, Str. Dragoș-Vodă (în dreptul Prefecturii), tel. 041/61.50.77
 - Iași – *Librăria Humanitas*, Piața Unirii nr. 6, tel. 032/21.55.68
 - Piatra-Neamț – *Librăria Humanitas* (în incinta Galeriei de Artă „Lascăr Vorel”), Str. Ștefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
 - Sibiu – *Librăria Humanitas*, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
 - Timișoara – *Librăria Humanitas*, Str. Mercy nr. 1, tel. 056/13.31.80
 - Tîrgu-Mureș – *Librăria Humanitas-Palas*, Piața Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63
 - Turnu-Severin – *Librăria Humanitas*, Str. Crișan nr. 25 (Casa Tineretului), tel. 052/32.69.31

ȘERBAN ORESCU

Cine-i iubește pe muncitori?

Undeva, la periferia campaniei electorale, a apărut și stringenta problemă a marilor combinate industriale. Spunem „la periferie” fiindcă Opoziția, cu notabila excepție a domnului Dinu Patriciu, s-a ferit să evoc această delicată problemă. În acest timp însă, Puterea s-a prezentat ea însăși ca un „lobby” al combinatele nerentabile. În plus, președintele Iliescu și PDSR au acuzat în mod repetat Opoziția că ar considera industria moștenită de la Ceaușești drept „fiare vechi”.

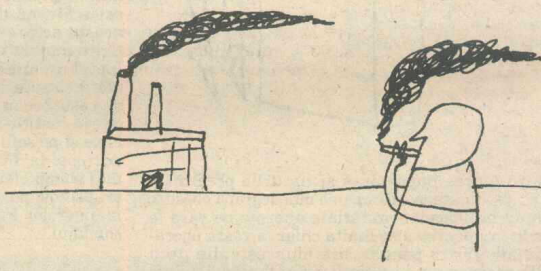
În fapt, lucrurile stau cu totul altfel. E cunoscut, de pildă, sprijinul promis de d-l Petre Roman exploărilor de cărbune de suprafață din Valea Jiului, cu toate că lignit cu conținutul minim de carbon, cum este cel de acolo, nu mai este extras nicăieri în lume. În Germania de Est, respectivele cariere au fost închise, pe locul lor amenajându-se un parc de zece de mii de hectare.

În Germania, industria din fosta RDG a fost tratată într-adevăr ca fier vechi. Pe terenul vechilor întreprinderi socialiste, demolate din lipsă de rentabilitate, au fost construite altele noi, moderne. De ce? S-a considerat că e mai ieftin să construiești plecând de la cota zero, pe baze economice, decît să

modernizezi ceea ce nu se mai lasă modernizat decît la prețuri exorbitante.

Unde însă statul a rămas proprietar - cum s-a întîmplat la noi -, vechile întreprinderi au fost considerate din punct de vedere social. La noi protec-

de de parte, și industria moștenită de la Ceaușești, pe de alta, a apărut după decembrie 1989 o crescîndă interdependentă politică. Ea continuă în prezent - Puterea cîntînd la alege-rile din 3 noiembrie pe sutele de mii

ția socială a constat în principal în păstrarea industriei moștenite în condițiile unei productivități cam de zece ori mai slabă decît în Occident. Pe alocuri, statul a făcut chiar noi investiții, alți bani aluncînd „pe apa gîrlei”, după cei inițiali. În felul acesta, între PDSR și președintele Iliescu, pe

de salariați ale căror locuri de muncă ar fi periclitate într-o economie funcțională, iar aceste sute de mii de salariați cîntînd la rîndul lor pe actuala Putere pentru păstrarea locurilor de muncă. O parte a populației, încadrată în industria nerentabilă, este finanțată astfel de o altă parte a populației din

industria rentabilă, ambele părți trăind tot mai prost și la fel de prost, se înțelege.

În orașul Galați - fief al PDSR și PSM -, Combinatul Siderurgic de acolo folosește peste 40 de mii de angajați pentru o producție anuală de cca 3,5 milioane tone de oțel; aceasta înseamnă o productivitate a muncii de 10-15 ori mai slabă decît în Occident, mai slabă chiar decît pe timpul lui Ceaușescu. Dacă însă vreun politician al Opoziției ar ridica în orașul de la Dunăre această anomalie în public, ar fi curată sinucidere politică. Ca să și-i atașeze și mai mult pe „ostatecii” industriei moștenite de la Ceaușești, PDSR a propus în fruntea listei sale de candidați la „parlamentare” la Galați pe directorul general al Combinatului (SIDEX). Această strategie este folosită în toate județele cu investiții periclitare. Cu alte cuvinte, dacă această strategie populistă - și deci cu șanse de reușită - reușește, efectiv, să-i influențeze pe toți cei vizați de însănoșirea industriei, țara are toate șansele să devină tot mai săracă.

Nu mai că, începînd din 1998, România va trebui să anuleze taxele vamale la anumite produse metalurgice din import (mai ieftine), iar în anul 2000 toate aceste taxe vor trebui desființate, iar atunci (anul 2000 bate la ușă...) se va vedea cine i-a iubit pe muncitori mai mult - PDSR-ul sau actuala Opoziție?

(Articol transmis de Radio Europa Liberă la 22 octombrie 1996.)

REVISTA PRESEI

• Săptămîna trecută, România liberă a publicat scrisoarea de mulțumiri a președintelui Iliescu adresată lui Sever Mureșan (bogătaș de modă nouă, căzut recent în dizgrația Cotrocenilor), care a plătit o sumă considerabilă în valută pentru un amplu material publicitar în Paris Match.

Materialul, apărut pe mai multe pagini și conceput în cel mai pur stil ceaușist (cu Ion Iliescu, Nicolae Văcăroiu, Florin Georgescu etc. în chip de eroi ai neamului), urmărea ameliorarea imaginii țării în ochii francezilor. Numai că, în timp ce șefii statului nostru se lăfăiau pe bani grei în Paris Match, bine cunoscutul regizor francez Bertrand Tavernier turna un film în România. Imaginea pe care artistul a receptat-o pe pielea lui, la fața locului și pe care o împărtășește compatrioților săi în revista Studio nr. 115, diferă considerabil de conserva rîncedă servită în Paris Match:

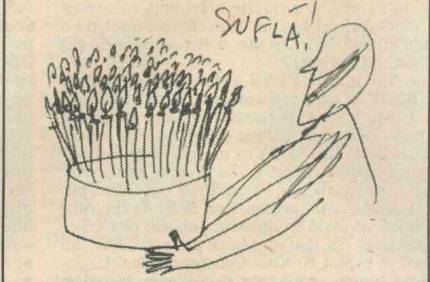
„Nu vreau să cad în anecdote, dar m-am izbit de bariera limbii, de obiceiurile diferite, de sărăcia țării, de camioanele astea românești care nu merg niciodată acolo unde vrei, de figuranții care nu veneau... În ciuda a toate, am hotărît să continui turnările. (...) Numai că, atunci cînd ajungi la capăt, plătești pentru toate neliniștile bine ascunse, pentru nopțile de nesomn, pentru toate coșmarurile și energia fizică cheltuită. A fost o grea încercare, cu atît mai mult cu cît nu te poți apăra. Există o Românie cu acei copii ai străzii ce mor de foame, cu un foarte violent rasism, foarte anti-țigani. Am ezitat, la un moment dat, că acest Conan va fi ultimul meu film. Cînd trebuie să te redueci pentru a învăța să dormi, ajungi să te întrebi dacă, pînă la urmă, totul merită osteneala” (Adevărul literar și artistic, nr. 342).

• Libertatea de vineri 25 octombrie a.c. publică pe prima pagină articolul „Bătălia pe casele de protocol se incinge”. Prin HG din 8 octombrie 1996, publicată în Monitorul Oficial, „Executivul hotărâște o altă destinație a unei liste întregi de vile din fondul

ADEVĂRUL

Urăm ziarului Adevărul, la împlinirea a 2.000 de numere, viață lungă și să slujească adevărul și numai adevărul.

Redacția „22”

locativ de protocol, ce aparțin foștilor demnitari, atît dinainte, cît și după 1989, printre care Cornel Burtică, Petre Roman, Virgil Măgureanu, Traian Băsescu, Ion Rațiu și alții. Lista mai cuprinde și sediul Romcar (reprezentanța Ford în România), dar și sediul Partidului Democrat din Aleea Modrogan, nr. 1”.

Locuințele de protocol vor putea fi ocupate „numai de vicepreședinții și președinții celor două Camere ale Parlamentului, miniștrii și miniștrii de stat, președinții Curții Supreme de Justiție, Curții de Conturi și Curții Constituționale, președintele Consiliului Legislativ și Avocatul Poporului, precum și alți demnitari publici”.

Cei afectați declară că sînt convinși că noua măsură a Guvernului este de natură electorală. E posibil. Noi însă ne amintim cu ce viteză „emanatii” revoluției (pe atunci strîns uniți) s-au mutat în vile și apartamente de lux, cînd în urechile multor bucurărești mai răsuna încă țiuitul gloanțelor.

• În folclorul bucareștean circula o poveste în care se spune cum, într-o bună zi, înainte ca CDR să-și desemneze candidatul la Primăria Capitalei, în biroul președintelui PNTCD, Ion Diaconescu, ar fi intrat conducerea PNL, cu cererea expresă de a-l desemna candidatul la Primărie pe... Crin Halaicu. Se spune că, șocat de tupeul liberal, bătrînul țărănist ar fi replicat, stringîndu-și în grabă lucrurile

de pe masă: „Domnilor, pentru că nu-mi stă în fire să vă dau afară, atunci o să ies eu”. Așa spune povestea. Realitatea e că Halaicu a rămas, cum se știe, fără „coledzi”. Acum el candidează ca independent (?) pentru Camera. Într-un calup publicitar din Libertatea de luni 28 octombrie, el se adresează bucareștenilor printr-un mesaj în care patetismul și lingușala încearcă să ascundă cerșetoria curată de voturi:

„De 7 ani am obosit, încercînd și sperînd că ceva bun se va întîmpla pentru noi, românii, după evenimintele din decembrie 1989.

Patru ani am încercat, din afara Legislativului, să conving autoritățile române să dea legi care să permită dezvoltarea unei clase de mijloc formate din români care să trăiască mai mult decît decent. Să văd mai mulți români fericiți, care pot cumpăra copiilor ceva ce au nevoie. Vă declar dumneavoastră că am o neîmplinire - și anume: am avut puterea administrativă și nu am reușit să-mi materializez ideile. După terminarea mandatului de Primar General m-am gîndit de multe ori: unde am greșit? Cred că răspunsul este că am fost mult prea sigur că să fac acest lucru - ceea ce face realizarea lui imposibilă. Apoi m-am întrebat ce pot să fac acum, astfel încît eforturile mele anterioare - care mi-au adus, din păcate, numai neacuzuri - să nu rămînă fără nici un rezultat. Singurul răspuns la această întrebare este să vă solicit sprijinul dumneavoastră personal, ca împreună să reușim mai mult decît am putut singur”.

Trecem peste stîngăciile de limbă ale acestui discurs latrans. Sîntem siguri că, dacă va fi ales, Crin Halaicu va deveni imun (de la imunitate parlamentară) la oricare nevoie a cetățenilor, rămînînd vulnerabil doar la propria-i bunăstare.

RODICA PALADE

Din numerele viitoare

- Molnár Gusztáv: „UDMR la răscruce”
- Șerban Foarță: „Breviar de imagologie”
- H.-R. Patapievici: o carte despre „Rugul aprins”
- Pomogáts Bélla: „Literatura maghiară la sfîrșit de mileniu”
- George Soros: „Poate Europa să avanseze?”
- Supliment gratuit: „Forumul culturii”
- Interviu cu Andrei Codrescu (scriitor SUA), François Fejtő, Mihai Nasta, Charles King (Universitatea Georgetown, SUA)
- Virgil Nemoianu și Mircea Martin: „Despre imaginea României în lume”
- Gabriela Adameșteanu: „Festivalul de la Die”
- O carte despre România: Catherine Durandin - „Trahison”
- Dan Oprescu: „Despre împlinirea profeției”
- Diana Turconi: „România - piață a drogurilor”

Institutul „Robert Schumann” oferă o bursă de studii (doctrina creștin-democrată) pentru un tînăr politician.

BURSĂ DE STUDII

Condiții: vîrsta pînă în 35 de ani, apartenența politică la PNȚCD, limba spaniolă vorbită fluent.

Interviu la sediul revistei „22”, la 5 noiembrie 1996, ora 11-14.

SERBAN RĂDULESCU-ZONER

Climatul politic premergător alegerilor din 1946

Scenariul conceput la Moscova pentru instaurarea regimurilor comuniste

Cu exact 40 de ani în urmă, adică în 1956, un reputat istoric englez, anume Seton-Watson, demonstra, în lucrarea sa *The East European Revolution*, că în toate statele europene, cu excepția Austriei și Finlandei, ocupate la sfârșitul celui de-al doilea război mondial de către Armata Roșie, instaurarea regimurilor totalitare comuniste

agenți sovietici (NKVD), excluderea din armată, la toate nivelurile, a ofițerilor de elită și înlocuirea acestora, fie cu cadre provenite din diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”, constituite pe teritoriul URSS din foști prizonieri români, fie cu subofițeri din vechea armată și apoi școliți de instructori și politicieni români sau sovietici, organizarea alegerilor parlamentare din 1946 într-o atmosferă de teroare și violență și falsificarea, în final, a rezultatelor acestora, înscenarea unor procese pentru eliminarea de pe scena politică a par-

De la dreapta la stânga: Gheorghe Tătăreșcu, Kavtaradze, Petru Groza, gen. col. Susaicov, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Teohari Georgescu ș.a., în tribuna oficială, privind demonstrația oamenilor muncii din Capitală, cu prilejul zilei de 1 mai 1946 (Piața Victoriei)

s-a desfășurat conform unui model unic, conceput la Moscova și aplicat de partidele comuniste din țările respective cu sprijinul ocupanților sovietici. Conform acestui model, instaurarea dictaturii comuniste urma să se desfășoare în trei etape:

1. Constituirea unei coaliții guvernamentale autentice, cu participarea principalelor partide politice, „genuine creation”, conform definiției lui Seton-Watson. În România, această etapă a corespuns guvernărilor Sănătescu și Rădescu.

2. Înlocuirea acestor coaliții guvernamentale cu unele fictive, alcătuite din partidul comunist, care preluau principalele pîrghii ale puterii și partide-satelit ale acestora, pentru a fi salvate cit de cit aparențele în fața străinătății: „bogus coalition”, în interpretarea amintitului istoric britanic. În România, trecerea la această a doua etapă s-a făcut prin forță, în primele luni ale anului 1945 și cu rezultatul instaurării guvernului Petru Groza.

3. Preluarea întregii puteri de către comuniști și instaurarea unui regim totalitar autentic, pe care Seton-Watson, preluând o sintagmă din jargonul comunist, l-a denumit „regim monolithic”. În România, pregătirea trecerii la dictatura propriu-zisă s-a făcut în cursul anilor 1945-1948, prin: preluarea controlului total al administrației publice locale (prefecturi, primării) de către comuniști și sateliții acestora, infiltrarea eșaloanelor superioare ale poliției și ale serviciilor secrete de informații și siguranța și

tidelor democratice (cel mai răsunător și cu consecințe nefaste fiind cel intențat, în octombrie 1947, conducerii PNT, în frunte cu Iuliu Maniu), excluderea din guvern a reprezentanților grupării liberale a lui Gh. Tătăreșcu (6 noiembrie 1947), fortarea regelui Mihai, prin lovitură de stat, de a abdică (30 decembrie 1947) și a părăsi țara, fuziunea aripii oportuniste din Partidul Social-Democrat cu Partidul Comunist Român și constituirea așa-numitului Partid Muncitoresc Român (21-24 februarie 1948), care va prelua puterea totală în România.

Evenimentele din celelalte state, aflate în perioada respectivă sub controlul trupelor sovietice, atestă punerea în aplicare, de către comuniști, a aceluiași model. Doar calendarul desfășurării celor trei etape a fost diferit, în funcție de situația concretă din fiecare țară în parte, ceea ce a determinat, de altfel, și unele nuanțe în aplicarea modelului.

Infiltrarea centrelor de putere de către agenții sovietici

Citeva exemple. În Ungaria, unde regimul fascist-progerman nu a fost răsturnat din interior, ca în cazul României, ci din exterior, prin cucerirea treptată a țării de către trupele sovietice și românești, comuniștii au deținut de la bun început în guvernul de coaliție format la Budapesta portofoliul Ministerului de Interne, titularii fiind, mai întâi, kominternistul Imre

Nagy, iar apoi, László Rajk.

În cadrul aranjamentului Churchill-Stalin, de la Moscova, din octombrie 1944, influența sovietică în Ungaria urma să fie paritară cu cea britanică (50%), spre deosebire de România și Bulgaria, țări pentru care se convenise o influență a Kremlinului de 90% și respectiv 75%. Din motive ce nu ne sînt încă suficient de clare, Ungaria a fost unicul stat sub ocupație sovietică în care s-au desfășurat, în noiembrie 1945, alegeri libere, soldate cu o înfrîngere a comuniștilor (17% din voturi) și cu o victorie a Partidului Micilor Agrarieni (57%). Deși în Parlamentul de la Budapesta se crease o majoritate anticomunistă iar președintele al Ungariei ajunsese Zoltán Tildy, sovieticii au reușit să-și impună punctul de vedere, respectiv constituirea unui guvern de coaliție, comuniștilor revenindu-le patru portofolii, printre care și cel al Afacerilor Interne. László Rajk, din 20 martie 1946 titular al acestui minister, avea să ia măsuri similare cu cele ale omologului său român, Teohari Georgescu: numirea în funcții de răspundere ale poliției și serviciilor secrete a unor agenți sovietici, înscenarea unor procese politice pentru compromiterea partidelor democratice și „pregătirea” unor alegeri care, într-un climat de teroare, instaurat în prealabil, și prin falsificarea rezultatelor, îi vor aduce la putere pe comuniști.

Un alt exemplu: Cehoslovacia, țară în care regimul politic postbelic avea să se configureze tot sub ocupație sovietică. Spre deosebire de România și Ungaria, două state aliate ale Germaniei naziste în cel de-al doilea răz-

I tatea mandatelor. Nu au avut, ce-i drept, o majoritate absolută, ci doar relativă (38%). Ca și în Ungaria, s-a recurs la formula unui guvern de coaliție, dar cu un prim-ministru comunist, în persoana kominternistului Klement Gottwald. Evenimentele aveau să se desfășoare în continuare conform aceluiași scenariu, dar mai lent, încît lovitura de grație dată democrației cehoslovace avea să aibă loc de-abia în februarie 1948, soldată, între altele, cu sinuciderea sa, după unele surse, cu asasinarea lui Jan Masaryk și, la scurtă vreme, cu demisia naivului Beneš. În Bulgaria, stat care pînă în septembrie 1944 nici nu fusese în stare de război cu URSS, datorită sentimentelor tradiționale filorusse ale majorității populației bulgare, încît Kremlinul a rupt relațiile diplomatice cu Sofia doar în ajunul trecerii Dunării de către Armata Roșie, procesul de comunicare a fost mult mai rapid. Numărul 1 al PC din Bulgaria și, cel puțin formal, al Kominternului, Gheorghiu Dimitrov, s-a impus cu ușurință la Sofia. Frontul Patriei, o coaliție dintre comuniști și marionetele acestora, ceva similar cu FND din România, a dobîndit, în alegerile desfășurate la 18 noiembrie 1945, o majoritate de 88,2% în Adunarea Populară.

Exemplele unor variațiuni pe aceeași temă, ale variațiilor pe tema scenariului menționat, ar putea continua. În toate țările amintite, comuniștii au preluat treptat puterea, prin intermediul așa-ziselor „fronturi populare” și al unor guverne de coaliție reale (cazul Ungariei sau al Cehoslovaciei din exemplele date) sau fictive (cazul României după 6 martie 1945 sau al Bulgariei). În toate cazurile, comuniștii au acaparat ministerele „cheie”, în primul rînd Internele și Armata, infiltrîndu-le, mai ales eșaloanele superioare, cu agenți sovietici. Peste tot, comuniștii au ajuns, atît pe calea unui discurs plin de promisiuni demagogice și mincinoase, cît și prin acte de intimidare sau chiar de tero-

De la stînga la dreapta: Lucrețiu Pătrășcanu, Teohari Georgescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Petru Groza ș.a. la conferința pe țară a candidaților BPD, din Sala Dalles (24 octombrie 1946)

boi mondial, Cehoslovacia fusese dezmembrată și ocupată de germani înainte de izbucnirea conflagrației europene. Eduard Beneš, reîntors din exilul său londonez și care, în timpul războiului, avusese mai multe întîlniri cu Stalin la Moscova, a fost convins, în naivitatea sa, că dictatorul de la Kremlin își va ține promisiunea de a nu se amesteca în afacerile interne ale Cehoslovaciei reînscute în urma războiului mondial. Ca și în Ungaria, primele alegeri le-au precedat pe cele din România și au fost libere. Dar, spre deosebire de Ungaria, în Cehoslovacia comuniștii au obținut majori-

rism, să dețină controlul asupra sindicatelor. În toate țările la care mă refer, partidele adversare procesului de bolșevizare au fost eliminate de pe scena politică prin înscenări judiciare. În sfîrșit, după parcurgerea acestor etape, comuniștii, folosindu-se de oportunistul unora dintre liderii social-democrați iar, în unele cazuri, practicînd șantajul, au spart partidele respective și au creat așa-numitele partide muncitorești, prin absorbția fracțiunilor oportuniste, și nicicum printr-o reală fuziune.

Subtitlurile aparțin redacției

ADRIAN CIOROIANU

A.R.L.U.S. - o poveste cu intelectuali

Din numărul trecut:

• Bazele ARLUS (Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) au fost puse de către un grup de intelectuali, în seara zilei de 20 octombrie 1944, în casa profesorului universitar C.I. Parhon • O asemenea asociație mai existase în România: Petre Constantinescu-Iași - profesor universitar la Chișinău - înființase în 1932 asociația Amicii URSS, după modelul unor asociații existente în mai multe țări occidentale • Asociația franceză Amis de l'URSS, creată în 1927, care îi avea ca președinte de onoare pe scriitorul Henri Barbusse și ca vicepreședinte onorific pe arhitectul François Jourdain, ajunsese, până la sfârșitul anului 1928, la 25.000 de membri •

Scurtă istorie a ideii (2)

Revenim acasă, spunând că arhivele Kominternului de la Moscova ne vor confirma, probabil, că distinsul profesor de la catedra de istoria artelor a Facultății de Teologie din Chișinău, Petre Constantinescu-Iași adică, se afla nu numai în atenția Siguranței române, dar și a diverselor servicii sovietice, cu care, de altfel, profesorul se afla în contact. Era, în fapt, un contact indirect, mediat de organizația internațională, cu sediul la Berlin, Amicii Uniunii Sovietice (AUS), asociație - aflată, evident, sub umbra tutelărilor a Kominternului moscovit - ce reunea, la scară mondială, asociațiile de prietenie cu Sovietele apărute în toate țările occidentale. Biroul de la Berlin era condus de un oarecare Walter Stokker, acesta fiind principalul contact exterior al lui Constantinescu-Iași și cel care trimitea asociației conșpirative din România buletinul și diversele publicații tipărite de AUS pe banii darniciei Moscove. La Chișinău, Constantinescu-Iași multiplica aceste materiale la mașina de scris și prelua sarcina de a le distribui în teritoriu, pentru atragerea de noi membri, „amici”.

Travaliul entuziast și hors la loi al lui Petre Constantinescu-Iași a durat doi ani, pentru că în ianuarie 1934 Mica Înțelegere, din care România face parte, hotărăște reluarea relațiilor diplomatice cu URSS. Primul schimb de ambasadori între București și Moscova se face în decembrie 1934, iar relațiile bilaterale vor ajunge treptat, pentru câțiva ani, la un grad de relativă normalitate. Această deschidere va prilejui și ieșirea la lumina legalității a Amicilor URSS. Regretatul Marin Bucur a publicat, în urmă cu câțiva ani, apelul pe care asociația îl va lansa către țară prin ziarul *Ecoul* din 5 august acel an, apel în care Amicii URSS își stabileau programul: „... noi, vecinii, mai putem oare sta în izolarea cunoașterii și recunoașterii acestor realizări ce se înfăptuiesc la câțiva kilometri de noi? Nu! Noi, subsemnații, intelectuali, artiști, avocați, profesori, medici, meseriași, muncitori și țărani din România, indiferent de convingerile noastre politice, credem că reluarea legăturilor cu URSS trebuie completată cu cercetarea și cunoașterea îndeaproape a vecinului nostru de la Răsărit”. Căile pentru realizarea acestui deziderat, în viziunea Amicilor..., ar fi fost organizarea de excursii în URSS, conferințe, concerte, expoziții, reuniuni sportive, editarea de reviste etc. Acest inofensiv apel cuprindea adeziunea a 46 de semnatari de diverse ocupații: profesori (Petre Constantinescu-Iași, Ion Hudîț, Radu Cernătescu, Cicerone Theodorescu), scriitori și publiciști (George Mihail Zamfirescu, Sergiu Dan, Zaharia Stancu, Radu Boureanu, Alexandru Sahia, Șerban Cioculescu, F. Brunea-Fox, Ștefan Roll, N.D. Cocea), avocați (Ștefan Călin, Radu Olteanu, C. Paraschivescu Bălăceanu, Mihai Popilian, C. Nicol), regișori (Haig Acterian), artiști (Ion Iancovescu, Dida Solomon-Callimachi, D. Grigoriu) și pictori (precum Marcel Iancu și Mac Constantinescu, la adresa acestuia din urmă - str. Luterană nr. 25, București - primindu-se, în numele Amicilor..., adeziunile și corespondența) ș.a. Pe 10 septembrie 1934, la București, Constantinescu-Iași convoacă prima consfătuire legală a asociației, la care vor participa, pe lângă inițiator, alți treisprezece membri: publiciștii Scarlat Callimachi, Petre Pandrea, Eufem Mihăileanu și Al. Ralea, avocații Șt. Călin și Theo Simionescu, trei muncitori, doi meseriași și doi studenți. Consfătuirea alege, în acordul tuturor, un comitet central al asociației, alcătuit din opt membri: Constantinescu-Iași, profesorii universitari Constantin Motaș și Radu Cernătescu, scriitorul G.M. Zamfirescu, arhitectul Octav Doicescu, regizorul Sandu Eliad și avocații Șt. Călin, Th. Simionescu, C. Nicol și Aur Zahărescu. Totodată, se fixează ca primă sarcină înaintarea actelor constitutive către Tribunalul Ilfov, în vederea recunoașterii asociației drept persoană juridică. Obiectivele explicite ale asociației rămân aceleași, de noi cunoscute - in-

vitații la contacte și la cunoaștere: „Noi vrem să apropiem pe savanții și profesorii noștri de savanții și profesorii sovietici, care au făcut ascensiunea în stratosferă și ascensiunile la Polul Nord. Pe inginerii noștri de inginerii sovietici, care au făcut Magnitogorskul, Dneprostroilul și Turksibul”. Urmează, enumerate în ordine, scriitorii și artiștii, medicii, învățătorii, țărani, muncitorii, femeile și tineretul - cu toții invitați la apropierea de miracolul sovietic.

În următoarea perioadă, Amicii URSS trec la stabilirea comitetelor regionale menite să prelungească activitatea asociației în provincie. Într-o perioadă relativ scurtă, se stabilesc comitetele pentru patru orașe: Radu Cernătescu și Constantin Motaș pentru Iași, avocații Alexandru Măță și C. Popescu pentru Chișinău, Ilie Cristea și V. Munteanu (profesor, respectiv ziarist) pentru Brașov și, în fine, pentru Cluj trei asistenți universitari din localitate - Mihai Beniuc, M. Novac și Tudor Bugnariu.

Pentru data de 14 septembrie 1934 era programată apariția primului număr al buletinului asociației, ziarul *Amicii URSS*. Sumarul ediției inaugurale era pregătit, tipografia găsită, dar intervenția guvernului liberal al lui Gh. Tătărescu a zădărnicit speranțele Amicilor... de a avea un organ de presă. Inițial, ziarul a primit interdicție de apariție în București, drept care Comitetul asociației recurge

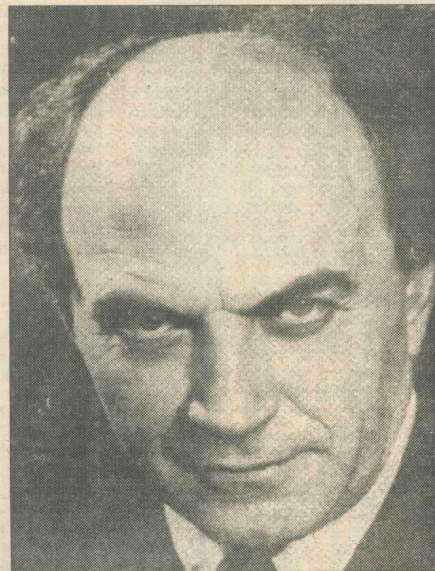

Petre Constantinescu-Iași alături de Petru Groza, Emil Bodnăraș ș.a. la Timișoara, septembrie 1945

la un truc vechi și antamează un nou contract, cu o tipografie din Pitești. Brațul ministrului de interne Ion Inculțel îi ajunge și aici și, în urma intervenției categorice a prefectului de Argeș, ziarul încrnește în proiect.

În aceeași toamnă a anului 1934, câțiva dintre Amicii URSS - fără a menaja cu nimic suspensiunile de care se bucurau din partea Siguranței - își propun ca prima activitate de după ieșirea în legalitate să fie una cu răsunet: o vizită în țara care le era model - călătoria în URSS fiind practic - o spunea recent Rachel Mazuy, de la Institutul de Studii Politice parizian - ritul de inițiere al oricărui „amic al URSS” de oriunde. O acțiune precum aceasta era condusă după un principiu la care Amicii... aderau, cu o oarecare bravadă, în unanimitate: cum spune unul dintre ei, „... îndvâmintele pe care le putem găsi în Rusia fac mai mult decît toate bibliotecile lumii...”. O vizită cu un scop precis însă: participarea, în peisajul zidurilor Kremlinului, la sărbătorirea zilei de 7 noiembrie la Moscova. Cu toată relaxarea produsă de schimburile de personal diplomatic, ajungerea în URSS, pentru niște personaje deja aflate în registrele Siguranței române (cum erau majoritatea membrilor asociației), nu era, totuși, cel mai

simplicu lucru. Se impunea, așadar, o oarecare strategie. Grupul de vizitatori se împarte deci în două: o primă delegație, alcătuită din ziaristi și condusă de Alexandru Sahia, urma să plece prin Polonia; o a doua, cuprinzând doi intelectuali - Constantinescu-Iași y compris - și șapte muncitori, să treacă granița direct, peste Nistru. Aceste planuri vor rămîne însă numai în sfera intențiilor; din cauza diferitelor piedici puse în cale de organele statului român, în cele din urmă va ajunge în URSS, prin Polonia, numai Alexandru Sahia (este călătoria în urma căreia ziaristul va scrie volumul *URSS azi*, publicat în 1935 la editura „Ramuri” din Craiova).

N.D. Cocea

În ciuda fondurilor pe care este de bănuț că Moscova le punea la dispoziție pe diverse filiere date în activitatea kominternistă, Amicii URSS nu va putea depăși nivelul modest al unei secte tolerante. Audiența ei (în ciuda citorva scrisori de adeziune primite în urma apelului lansat) este minimă. Sub diverse motive, Tribunalul Ilfov va amîna, la rîndu-i, înregistrarea asociației; la Cluj, rectorul Universității pune în vedere celor trei asistenți că apartenența lor la o astfel de grupare este inoportună. În paralel, Siguranța statului își intensifică perchezițiile la sediul Amicilor..., iar la 25 noiembrie Petre Constantinescu-Iași, a cărui implicare în activități tutelate de Moscova era de notorietate, este arestat (procesul va începe în 1935). Aceste evenimente nu au produs nici un ecou important în societatea românească. În schimb, cazul va fi preluat de foarte atenta și sensibilă stîngă franceză, mai precis de secția franceză a AUS, care, sub conducerea din epocă a lui Fernand Grenier (viitor ministru comunist într-un guvern De Gaulle de după 1944), organizează un miting de protest ce va fi prezidat - își va reaminti Constantinescu-Iași cu plăcere - de însuși André Malraux, același André Malraux care, sedat de ideal, va rămîne cu desăvîrșire surd și mut în timpul marilor procese de la Moscova din 1936-1938.

După cutuma tuturor organizațiilor de inspirație comunistă, după desființarea și scoaterea în afara legii a Amicilor URSS, se va încerca reînvierea asociației sub un alt nume. În anii următori a existat proiectul unei aparent inofensive Societăți pentru relații culturale, la care și-ar fi dat acordul de principiu, se pare, și profesorii Chirișescu și Al. Rosetti, precum și George Enescu, dar fără nici o materializare efectivă. În mai 1940, neobositul Constantinescu-Iași va încerca să medieze un contact între un delegat sovietic al Asociației Generale pentru relațiile culturale ale URSS cu Străinătatea și unii intelectuali români (printre care se număra și Mihail Ralea, ministrul Muncii în guvernul Tătărescu); dar, deloc surprinzător, în contextul perioadei, și această tentativă va rămîne fără urmă. Ceea ce nu înseamnă însă că, mai tîrziu și pentru o bună bucată de vreme, eșecul Amicilor URSS nu va deveni un alt martiriu pe lista lungă a multelor martirii revendicate de comuniști - și asta prin intermediul a ceea ce va fi asociația despre care ne propunem să scriem și pe care am lăsat-o, în stadiu de proiect, în casa lui C.I. Parhon, în seara de 20 octombrie 1944.

Autorul va fi recunoscător tuturor celor ce vor avea amabilitatea - sau, pur și simplu, dispoziția - de a-i transmite informații (directe sau mediate) legate de ARLUS, precum și celor ce-i vor semnala eventualele erori sau inadvertențe.

CRONICĂ DE CARTE

III

MIHAI DIM. STURDZA

Prin coridoarele d-lui Silviu Brucan

În *Stilpii noii puteri*, Silviu Brucan pășește și în domeniul sociologic, teren pe care apare deosebit de vulnerabil, dat fiind că recomandă românilor un viitor (altul, de data aceasta, decât zorile luminoase ale comunismului) inspirat de modelul american. D-l Brucan vrea să asiste la apariția unei *middle-class* în țara noastră. Numai că dînsul, despre care se știe că nu s-a interesat niciodată de istoria și de cultura română și care ignoră pînă și politicianismul român studiat de Rădulescu-Motru sau istoria burgheziei române descrisă de Zeletin, nu vrea să știe, pe seamă, că *middle-class* americană, fără trecut istoric și fără bază culturală comună alta decît cea religioasă, nu este același lucru cu burghezia din Europa de Est, crescută în cu totul alte condiții, între o clasă feudală și o clasă țărănească, absente și una și alta din trecutul Statelor Unite.

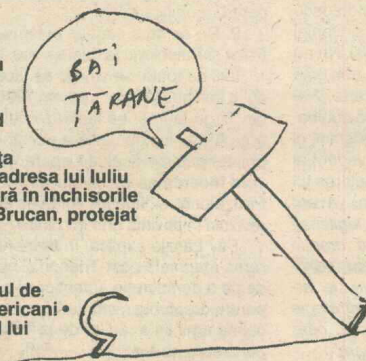
Referința la o *middle-class* de tip american nu se potrivește cituși de puțin cu realitățile unei României bolnave, pustiită și sleită de comunism, chiar dacă România, ca și alte țări europene (nu toate), este influențată astăzi de modul de viață american.

După ce, ani de zile, d-l Brucan s-a opintit din răspuțeri spre a realiza purificarea socială a României în modul cel mai brutal cu putință, el ne dăscălește acum cu metoda inversă, propovăduind „necesitatea obiectivă” a formării unei *middle-class*, de parcă n-ar fi existat vreodată burghezie în România. Cine oare a fost acela care, din 1945 pînă în 1949, în coloanele *Scintei*, a infierat „năpircile burgheze”, „bestiile burghezo-moșierești”, „monarho-fasciști burghezi”, „rămășițele burgheze din conștiința omului de tip nou”, „burghezia exploatoare de la oraș și cea chibaburească de la sat”? Care, și una și alta, sugeau singele poporului. Cine oare? Cine oare a dictat propaganda împotriva agenților capitalismului burghez, care au fost demascați, expropriați, colectivizați, aduși în fața tribunalelor, arestați cu zecile de mii, înfundînd închisorile de la Gherla și Aiud pînă la lagărele de la Canalul Dunăre-Marea Neagră? Cine oare? Și cînd vorbesc de burghezi, nu mă refer doar la bărbați. Concomitent cu ei, au fost întemnițați sau deportați și femeile, bătrînii, copiii chiar. Vorbesc din proprie experiență, ca unul arestat, în 1952, la vîrsta de 17 ani, cel mai matur dintr-un lot, băieți și fete, din care cel mai tînr avea 14 ani. Justificarea arestării? Articolul 209, care pedepsea pe cei vinovați de „*uneltire împotriva Statului*”. În cazul meu nici măcar atît, ci vina de nedeunțare a unui complot inexistent. La ieșirea din diferitele închisori și lagăre de muncă nu aveam 20 de ani împliniți. Nu trecuserăm totuși și pe la Canalul Dunăre-Marea Neagră, despre care Gheorghiu-Dej afirmase, și redactorii *Scintei* glăsuind după el, că va fi „*ormintul burgheziei*”. Atunci, ideologii comuniști voiau să bage burghezia în ormînt. Astăzi, comuniștii metamorfozați în politologi recomandă reinvierea ei. Nu știu pe cine ar putea convinge argumentația d-lui Brucan. Pe mine unul, nu. La urma urmei, nici nu se prea înțelege ce urmărește aceste deconcertante luări de poziție ale unui autor care, în citatele din serialul publicat în apri-

lie 1991 în *Tara* (director Fănuș Neagu), sub titlul „Silviu Brucan, scrieri alese”, demasca „*potențații banului*” din opoziția anticomunistă a anului 1946 și care astăzi, după 50 de ani, demască miliardarii puterii postcomuniste. Ceea ce este curios este că, mereu preocupat de banii altora, d-lui Brucan nu-i pasă de halul în care a ajuns România actuală și de faptul că distrugerea burgheziei a provocat și

Din numerele trecute:

• Demascarea stilpiilor actualiei puteri făcută de Silviu Brucan este ultima dintr-o serie de demascări începute acum o jumătate de veac, cînd doamna Brucan, născută Alexandra Sidorovici, pronunța rechizitorii „*revoluționare*” la adresa lui Iuliu Maniu și a altora, sortiți să piară în închisorile comuniste • Pe atunci, Silviu Brucan, protejat al Anei Pauker și al soților Chișinevski, demasca în coloanele *Scintei* alte personalități, de la imperialistul de Gaulle pînă la imperialiștii americani • Neîfiind un necunoscut, gestul lui Silviu Brucan de a semna „*Scrisoarea celor 4*” a fost de un risc limitat, el știindu-se protejat • Imparțialitatea aparentă a lui Silviu Brucan din *Stilpii noii puteri* cuprinde o perfidie calculată: el amestecă în unele coridoare nume de oameni bogați a căror avere, făcută în emigrație, nu are nimic de-a face cu metodele ilegale practicate în România de mafia postcomunistă • Titlul cărții aduce aminte de sintagma „*stilpi al regimului comunist*”, cu care, prin anii '60, dr. Alexandru Rubin îl caracteriza pe Silviu Brucan • Mulți dintre oamenii de afaceri menționați în *Stilpii puterii* ocupă posturi de deputat sau senator pe listele PDSR • Silviu Brucan furnizează detalii interesante despre supraviețuirea rudelor lui Nicolae Ceaușescu și a oamenilor din anturajul lui Nicu Ceaușescu în sfera marilor afaceri • A doua parte a lucrării, dedicată stilpiilor propriu-ziși ai puterii, este lipsită de bibliografie, autorul vrînd să protejeze numele informatorilor săi •

deteriorarea locuințelor burgheziei, ruinînd țesutul arhitectonic și urban al orașelor noastre. El se miră cu indignare, tot în *Stilpii noii puteri*, de faptul că noii miliardari au reușit să adune averi imense în doar 5 ani și numește aceasta un fenomen „*șocant*”. Nu înțelegem cum d-l Brucan mai poate fi șocat, el, căruia i-au trebuit nu 5 ani, dar nici 5 ceasuri spre a se căpătuși – e drept, în alte vremi, pe cînd era Tovarăș. El a uitat, desigur, în ce condiții a fost scoasă din casă, în 1947, cu dreptul de a lua cîteva geamantane, familia decanului Facultății de Agronomie, spre a face loc familiei redactorului-șef al *Scintei*, care s-a instăpînit, fără a fi șocat, în virtutea necesității obiective, și fără a emite judecăți de valoare, pe mobila, biblioteca

și coridoarele unui putregai burghez. Iar cînd decanul scos din casă și din funcție a revenit după cîteva zile cu dorința de a-și mai lua ceva din lucruri, el a fost amenințat – de către cine oare? – că dacă nu-și bagă mințile în cap va fi dat pe mîna Securității.

Astfel încît, oricare ar fi contorsionile dialectice ale domnului Brucan, el nu dispune de autoritatea morală necesară spre a da lecții de virtute fie și păcătoșilor stilpi ai noii puteri.

Așa cum a spus-o mai demult Monica Lovinescu, Silviu Brucan a dus mereu o viață de privilegiat. Mult peste *middle-class*. D-l Brucan, deocamdată, nu recomandă reinvierea *high-life*-ului, dar să nu fim mirați dacă viitorul său volum va menționa tocmai această necesitate obiectivă, ca formă de trecere la o treaptă superioară de construire a capitalismului în România.

autorului de a demasca, pe rînd, toate personalitățile politice cărora le-a ieșit în cale? Viitorul ne-o va spune.

Lectura *Stilpiilor noii puteri* ne lasă de aceea cu impresia că avem de-a face cu un autor cam special, bucurîndu-se de malefică gîndul sorții tragice de care au avut parte, deopotrivă, cei pe care i-a servit, cît și cei pe care neobosit i-a demască. El se arată indiferent față de nenorocirile acelor „*stupid people*” în mijlocul cărora a trăit, satisfăcut parcă de suferințele lor, de mizeria lor morală și materială, pe care ar dori-o prelungită la infinit. În acest sens, ironiile la adresa familiei Ceaușescu sînt revelatoare (p. 105). Silviu Brucan se poartă ca și cum nu ar fi avut nimic de-a face cu tembelizarea forțată a țării românești, cu sistemul de aservire totalitară pe care l-a propovăduit în *Scinteia* și l-a apărut la tribuna ONU. Vorba nu știu căruia celebru filozof: nici usturoi n-a mîncat, ni sa bouche n'empeste. Și mai șocant este comportamentul său atunci cînd dă de înțeles românilor, în lucrarea de care ne ocupăm: comunism ați vrut, comunism ați avut. Ca să vă învăț minte, iată, vă mai condamn la 20 plus 20 de ani.

Silviu Brucan a împlinit anul acesta vîrsta de 80 de ani. În cursul lungii sale cariere la umbra secerii și ciocanului a văzut, a auzit și a învățat multe. În loc să-și consacre timpul de Excelență ieșită la pensie descurcînd bișnițele alde soacrei lui Gigi Kent, panamalele de la „*Dacia Felix*” sau învîrtelile lui Ion Țițoișor zis Fane Spiotaru, cărora nu le va vedea sfîrșitul, ar face mai bine să-și publice amintirile. Din vremea ilegalității pînă la zodia mineriadelor. Orîcît de cinice ar fi aceste evocări, ele vor fi oricum de alt interes și de altă substanță decît descrierea gîinării din România postcomunistă de către un stilp al României staliniste și ceaușiste. Și ar fi foarte nimerit ca drepturile de autor încasate de Silviu Brucan în această eventualitate să fie donate Memoria-lui de la Sighet.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4024009230, pentru mărci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elvețieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- Israel	60 \$	30 \$	15 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă. Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ABONAMENTE CU MARE REDUCERE LA REDACȚIA „22”

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război:

- Numai 4.500 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu;
- Numai 4.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție;

Practic jumătate din exemplarele primite sînt gratuite. Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:

- 6.000 lei pe 3 luni (reducere 34%)
- 5.500 lei pe 3 luni (reducere 40%), în aceleași condiții.

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București. Adevărurile (talon de pensie, adevărînte școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista „22” Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

IOAN BUDUCA

Tertium datur

Serialul Gabriel Andreescu versus Octavian Paler și Alexandru Paleologu a fost, într-adevăr, cum remarcă Laurențiu Ulici, „una din cele mai serioase polemici – de nu cumva singura – din răstimpul postdecembrist”. Eu cred că a fost singura. A existat și un al doilea prilej pentru o polemică serioasă cu adevărat, acela oferit de scrisorile lui Horia-Roman Patapieviici către Alexandru Paleologu, texte publicate în volumul *Politice*, dar acesta a fost ratat din pricină că preopinienții care s-au înscris în contra nu au avut calitatea intelectuală necesară.

Multă vreme, ratată a părut și polemica Andreescu versus Paler și Paleologu. Așa o consideră și Daniel Vighi, și Laurențiu Ulici, și Octavian Paler însuși. Nu au dreptate. Avem, acum, toate textele pe masă, prin grija editurii Polirom, care, iată, le-a strâns într-o carte, *Naționaliști, antinaționaliști...* Este limpede că subiectul acestor dezbateri publice nu a fost naționalismul, ci problema Republicii Moldova, din punctul de vedere al patriotismului românesc, aici și acum. În formularea lui Gabriel Andreescu, problema e următoarea: „*Avem două soluții, tertium non datur: sau sintem legitimați în revendicările noastre teritoriale de către dreptul internațional – și atunci trebuie să apelăm continuu, conform unei tactici tenace și incisive, la argumentele acestui drept – ori avem o strategie programatică de a redobîndi teritoriile, caz care trebuie să apară într-o manieră convingătoare.*”

Acum, față de această formulare tranșantă a problemei, avem a ridica două rînduri de chestiuni: 1) critica formulării ca atare a problemei; 2) analiza felului în care problema a fost, totuși, mai degrabă ocultată decît pusă în centrul aparent al polemicii.

1. Este corectă formularea Andreescu a problemei în cauză (ce este patriotic să proiectăm și să facem în privința Republicii Moldova)?

Mai întii, să bîgăm de seamă că Gabriel Andreescu a ales pentru formularea alternativei doi termeni care se confundă în cite o negație: a) nu avem legitimare prin dreptul internațional să revendicăm te-

ritoriile Republicii Moldova; b) nu avem o politică programatică pentru a redobîndi acest teritoriu. Firește că, în aceste condiții, *tertium non datur*.

Dar acestea sînt, oare, condițiile de pe terenul virtual al faptelor? Răspunsul este NU, și Gabriel Andreescu însuși aduce argumentul decisiv pentru acest NU, cînd notează că un aranjament între cele două state suverane, România și Republica Moldova, ar fi o instanță juridică perfect acoperitoare pentru intenția de unificare a celor două state, fără să se încalce, în acest fel, nici litera, nici spiritul Acordului de la Helsinki, dat fiind că acolo se vorbește explicit de principiul inviolabilității frontierelor, ceea ce, implicit, permite dizolvarea nonviolentă a graniței între două state care produc aranjamentele unui acord de această natură (cazul reunificării Germaniei).

Dat fiind această realitate virtuală, devine limpede că formularea dilematică propusă de Gabriel Andreescu cade și rămîne în picioare o singură chestiune: este patriotic în România, după cum este patriotic și în Republica Moldova, tot ceea ce contribuie la textuarea pragmatică, diplomatică și juridică a aranjamentelor pentru reunificare.

2. De ce nu a condus polemica Andreescu versus Paler și Paleologu la tăierea acestui nod gordian?

Întii de toate, se cuvine să facem observația că nodul a fost pus la cale. Încă din 1990, de la evenimentele din Tîrgu-Mureș, se lucrează cu sistemă la îmbîrligarea cît mai inextricabilă a acestui nod. A fost impusă opiniei publice această aparență: dacă noi, românii, vom încerca să dizolvăm, prin Unire, granița de pe Prut, atunci, ei, ungurii, vor avea apă la moară să ceară revizuire în privința graniței dintre România și Ungaria.

Féy László explică, în termeni civilizaționali, care e durerea maghiară post-Trianon și ne obligă să înțelegem de ce o democrație autentică și o politică democratică pentru drepturile minorităților maghiari din România ar calma amintirile rănilor de la Trianon, încetînd să mai pună sare pe ele.

De ce, totuși, în fel și chip, ne străduim, noi, cițiva români importanți, nu dau nume, să punem sare pe rănile maghiarilor? Celui care simte durerea de la Est mai proprie decît pe cea de la Vest îi este clar că acest lucru e făcut să se întîmple cu scopul următor: pentru ca aparențele întreținute în opinia „*dacă noi, românii, vom încerca să dizolvăm, prin Unire, granița de la Prut, atunci, ei, maghiarii, vor avea apă la moară să ceară revizuire în privința graniței dintre România și Ungaria*”, pentru ca aceste aparențe, așadar, să lucreze împotriva încercărilor de a produce aranjamentele Unirii.

Ei bine, ghițiți singuri cine lucrează mai sistematic la întreținerea acestor aparențe.

Patriotismul era subiectul real al polemicii Andreescu versus Paler și Paleologu, iar nu naționalismul, care nu poate fi altceva decît un *hybris* al adevăratului patriotism. Iar patriotismul „*nu e mistică, ci o politică încununată de succes. Dacă eșuează, oricare i-ar fi noblețea, nu e patriotism, este calcul greșit, pe scurt, este o formă tragică a prostiei; (...) patriotismul nu este un tip de retorică sau de justificări, oricît de valabile; este o voință politică adecvată, capabilă să conducă la succes*” (Horia-Roman Patapieviici, *Cerul văzut prin lentilă*, editura Nemira, 1995, p. 256).

Mărturisesc, de altfel, că am fost oarecum mirat că Horia-Roman Patapieviici nu a sesizat nodul gordian al acestei polemici, ce devenea tot mai fastidioasă, ascunzîndu-și miezul, ca o ceapă. Miezul era – și acum, în cartea de la Polirom, se vede cu ochiul liber – dacă sîntem ori nu sîntem în stare să formulăm o politică patriotică al cărei subiect să fie reunificarea teritoriilor românești și dacă nu sîntem, ce ne împiedică?

Problema comportă două aspecte distincte: a) teritoriile aflate sub suveranitatea Ucrainei; b) teritoriile aflate sub suveranitatea Republicii Moldova.

În privința celor din situația a) de mai sus, dilema formulată de Gabriel Andreescu rămîne în picioare, iar *tertium non datur*. Acest *tertium* are să fie dat de istorie, dacă va fi să fie, nu de dreptul internațional, nici de politica pragmatică.

În privința celor din situația b) de mai sus, totul sã sub voința celor două suveranități statale, România și Republica Moldova, care sînt libere să se angajeze pe calea Unirii, dacă aceasta devine voință comună a suveranilor, cele două populații.

Una din consecințele cele mai neplăcute ale nodului gordian îmbîrligat prin scenariile naționalismului nostru antimaghiar, este că dacă miine va avea loc Unirea cu Republica Moldova – ceea ce a și devenit deja *political fiction* – ne-am trezi în Parlament cu o puternică reprezentare politică a minorităților ruși, care ar face corp comun cu reprezentanții UDMR.

Dacă politica noastră postceausiștă ar fi fost inspirată de proiectul reconcilierii româno-maghiare iar nu de diversuniile șovinismului antiunguresc, am fi fost azi într-o poziție mult mai favorabilă, una în care consecințele neplăcute ale Unirii, atît cele politice cît și cele economice, ar fi fost mult mai ușor de suportat.

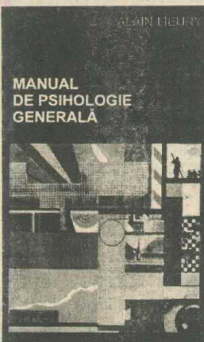
Tertium datur, așadar. Este patriotismul.

Adevărul literar și artistic nr. 342

- George Pruteanu: „Rolul Uniunii Scriitorilor este util, dincolo de «stalinisme» invocate de unii...”
- Scriitorul rus nu mai trăiește cu groaza că va fi arestat” – ne asigură Kiril Kovaldji
- Brigitte Bardot și amintirile ei amoroase
- Ziaristul, ca și securistul...
- Sărutul Femeii-păianjen: de George Cușnarencu
- Felicia Antip: Are voie un ziarist „s-o dea anonimă”?
- Costache Olăreanu: Partidul fraierilor
- Talciocul, Panteonul, Sfînga, Glanda, Piața, „Tranglezii”, Cocktail – la „Revista revistelor”

ANTET Manuale

MANUAL DE PSIHLOGIE GENERALĂ

- Cel mai bun manual de psihologie, acum în limba română!
- Esențială pentru elevi și studenți, lucrarea conține și teste de verificare a cunoștințelor!
- Studiul psihologiei, la nivel mediu, este practic imposibil fără *Manualul de psihologie generală* al lui Alain Lieury!
- *Manual de psihologie generală*, un instrument de lucru complet, realizat de unul dintre cei mai buni profesori francezi, reprezintă succesul dumneavoastră în studiul acestei științe.

Editura ANTET

Adresa redacției: str. Miron Costin nr. 9A; București; Tel: 6175332
Pentru comenzi: C.P. 22-285, București

EDITURA NEMIRA

Colecția POLITICA:

Ryszard Kapuscinski
AGONIA IMPERIULUI
Traducere de Olga Zaick

„Această carte nu este nici o istorie a Rusiei și a fostei URSS, nici o istorie a nașterii și destrămării comunismului și nici un compendiu al științei despre Imperiu”, spune autorul. „Este relatarea personală a călătoriei pe care am întreprins-o pe întinderile nesfîrșite ale acestei țări, sau mai degrabă ale acestei părți a lumii, străduindu-mă să ajung acolo unde mi-au permis timpul, puterile și posibilitățile”.

Este o analiză atentă a ceea ce se petrece sub ochii noștri, cu efecte majore la scară mondială. Pelicula fotografică folosită de Kapuscinski a fost impresionantă nu doar de lumină, ci și de istorie, de oameni și chiar de (incertul) viitor.

În Colecția POLITICA au mai apărut: Curzio Malaparte – TEHNICA LOVITURII DE STAT

O celebră lucrare clasică, aproape un manual, despre lovitura de stat modernă. Istoria a confirmat pe deplin corectitudinea analizei și concluziile autorului.

Silviu Brucan – STÎLPIL NOII PUTERI ÎN ROMÂNIA

Analiza relației dintre putere și capital în România postrevoluționară,

cu exemple dintre cele mai răsunătoare.

Bogdan Ficeac – TEHNICI DE MANIPULARE

O trecere în revistă a metodelor de obținere a controlului asupra minții umane, în scopuri politice, cu exemple din istoria mai veche sau mai recentă.

Colecția OPERE COMPLETE:

Gianpaolo Romanato, Mario G. Lombardo, Ioan Petru Culiuanu RELIGIE ȘI PUTERE

Traducere de Maria-Magdalena Anghelescu și Șerban Anghelescu
Ediție îngrijită de Dan Petrescu

Împărțită în trei părți și tot atâtea studii distincte („Biserica și Statul laic” de G. Romanato); „Pentru o economie politică a bunurilor religioase” de M.G. Lombardo; „Religia și creșterea puterii” de I.P. Culiuanu), cartea scutează relațiile religiei cu puterea din trei puncte de vedere diferite.

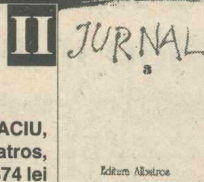
„...religia și puterea apar ca două realități potențial antagonice: puterea tinde să zdrobească sau să manipuleze individul, religia, dimpotrivă, să-l protejeze și să-l elibereze (...) Ce se întîmplă însă dacă riturile și miturile tradiționale nu mai reușesc să-și împlinească funcția integratoare, iar religiozitatea însăși pare să se-ntunece, luînd forme tolburi?” (Franco Molinari în // *Sabato*)

C.P. 26-38 București, fax: 222.89.16; tel.: 223.26.52/223.26.56

DAN C. MIHĂILESCU

Ardealul hipersensitiv

MIRCEA ZACIU,
„Jurnal III”, ed. Albatros,
604 pp., 8.874 lei

Incursiuni în geografia literară

Aflat mai mereu în anii '80 în război cu Contextul, Mircea Zăciu face din fiecare zi o campanie, din orice carte un bivouac, din fiecare idee o tactică și din fiecare drum la București o incursiune iritată în realitatea ostil-acaparantă. Formula din urmă nu este un paradox, fiindcă, pe cât respinge, mizga bucureșteană hipnotizează.

Din acest unghi, ardelenismul (hipersensitiv) al profesorului Zăciu ne readuce în atenție o temă debătută intens înainte și după 1918: ce a adus Regatului spiritul transilvan și cât a modificat – benefic sau malefic – miticismul dimbovițean din tradiția „Casinei” imperiale? Mircea Zăciu subliniază o anumită desincronizare stilistică („Ardelenii au învățat greu să se dezbrace de poncifurile veacului trecut și abia prin Blaga și urmașii lui au ajuns la mlădie-reala stilului și la o românească frumoasă, curată, clasică, neologistică”), o vicierie datorată deopotrivă istoriei și sigiliului caragialian („Am avut neșansa absenței unui prozator bun în veacul trecut – Slavici nu atinge totuși problemele intelectualității autentice din Transilvania, peste media preotimii și dascălimii – și am căzut victime clișeului caragialian cu Marius Chicos Rostogan, care a făcut epocă și a fost placat pe toată realitatea intelectuală ardeleană”), de unde și zvicnetul de orgoliu cu care profesorul transcrie din Cioran: „Va trebui neapărat să fim impetuși, violenți și necruțători cu pasivitatea imbecilă și degradantă a intelectualilor ardeleni”.

În aceeași idee se polemizează cu Alexandru George, văzut ca o „caricatură de Crai” (matein) – „încercam să-i dau replica usturătoare ca Regatul și regățeniilor au exploatat această provincie ca pe o colonie” (p. 141) –, după cum se observă că Ardealul, ca temperament literar, cultivă îndeobște cumintenia, rindualia cu etichetă: „Ardelenii sînt mai degrabă limfatici (v. Blaga) chiar cînd vor să pară focosi, pasionalitatea lor e temperată, nu am avut nici un „desfrînat” ardelean în literatură” (p. 577). Personal, aștep-t cu nerăbdare cartea despre spiritul ardelenesc în cumpătul României anunțată de Al. Cistelean, emul, la rindu-i, al profesorului Zăciu.

Scene și figuri

Tot conspiciind figuri picante din lumea politică și literară „insectarizată” aici, mi-am dat seama ce formidabilă ar fi fost existența în paralel a unui jurnal similar, dar scris de pe celălalt versant al vieții literare: să zicem, jurnalul lui Mihai Ungheanu despre relațiile cu Eugen Florescu. De-o parte tute-la lui Gogu Rădulescu peste sincronizantii, de cealaltă umbra copleșitoare a lui Eugen Barbu peste reacțiune! Abia așa ar fi fost meniuul complet. În orice caz, răbufnirile sincere ale lui Mircea Zăciu față de mecenatul duplicitar, capricios și cinismul orgolios, recuperator – la modul procustian – al lui Gogu Rădulescu nu alterează interesul personajului. Vrem nu vrem, dat fiind că în regimurile dictatoriale eminențele cenușii ale politicii și funcționarii cu putere decizională ai Aparatului ajung să influențeze hotărâtor evoluția culturală, nici o analiză a dinamicii literare în ceausism nu va putea face abstracție de personalități, altminteri birocratice, precum Gogu Rădulescu sau Petru Enache, Eugen Florescu și generalul Achim, Leonte Răutu, N. Ignat și C. Mitea, M. Dulea, M.R. Iacoban, I.T. Ștefănescu, la care sînt de adăugat cazurile complexe, de „ambigie”, de tipul Paul Georgescu, Vasile Nicolescu, Dumitru Popescu ș.a.m.d.

„Toată lumea, cu Geta în frunte, afirmă ce bun și săritor e Bătrînul, cum vrea el, prin mici binefaceri individuale, să-și răscumpere ceva din culpa majoră ce-i dă remușcări! În ce mă privește, n-am simțit nimic din toate acestea. Poate faptul că am fost mereu adus la el în casă peste dorința lui l-a încomodat. Faptul că sînt profesor universitar i-a stîrnit o reacție negativă” (p. 29). E limpede ce va urma: Gogu Rădulescu triindu-și telegramele de la artiștii recunoscători (p. 128), revendicîndu-și obediință („Bătrînul nu mă agreează, Zigu mă contrazice, e drept însă că a fost ușor pîiqué de faptul că nu i-am mulțumit pentru ceea ce a făcut pentru dicționar”), pentru a culmina cu scena audienței (pp. 383-385), înregistrată cu ochi răutăcios, motivat, fără îndoială, în context.

Scene la fel de succulente, de Orwell cu Gogol, Swift și Păcală la un loc, sînt: vizita la „Mondială” din Satu Mare (p. 62 ș.u.); trioul Ion Traian Ștefănescu-Gigi Trif-Lenuța Docsănescu (p. 72 ș.u.), inspecția sibiană care începe la p. 80 și se încheie la p. 83, cu figuri azi mai pitoresc-actuale decît ieri, precum organizatorul banchetului de la școala din Tâlcăciu („o figură de țigan mexican, fără orășenizat, cu inele de aur, e șeful cooperației locale, un mic dumnezeu economic care supaveghează zona, iar acum și aici veghează ca totul să fie bun, din belșug și pe gustul musafirilor”); cina de un haz lugubru de la restaurantul Uniunii Scriitorilor, p. 308; seara de la Puia Rebreanu (p. 329 ș.u.), cu familiile Netea, Hangiu, Macovescu, D.R. Popescu, Șerban Cioculescu, C. Ciopraga, „apoi Tanța Bărboi din Minister (al Invățămîntului, n.n.), cu soțul, despre care se zice că e general de securitate, un ins elegant, grizonat, foarte miop și cochet, căci nu poartă ochelari și privește în jur mijind”); aterizarea în fieful-ul machedonilor profesorului Enache Puiu din Constanța (pp. 477-479) – o gazdă de a cărei teribilă ospitalitate s-au bucurat mulți literați în acele vremuri de mare fripte-coate goale; audiența la Ghiță Florea, la CC, p. 506 ș.u. E de extras din toate acestea grotescul funest al unei epoci de deriziune dictatoriale, unde mizeria morală determină opulența, iar dezastrul general devine... rațiune a supraviețuirii.

Scenelor li se adaugă însă figuri noi în Jurnal, precum Antonie Plămădeală (p. 253 ș.u.), personaj la fel de complicat ca Paul Georgescu sau Titus Popovici (un Titus Popovici văzut ca demolator de C. Burtică și Ilie Rădulescu, p. 480, pamfletar anti-Dulea, dar fără succes), Mihai Pop cu al său „echilibru misterios”, masonic, tipul „ardeleanului venit în Regat și făcînd carieră printre smiticiii pe care-i execră, dar de care se folosește bine” (p. 551), sau ultimul urmaș al lui Gogole Barbițiu (p. 544), cu un destin de român prost. Dintre vechile cunoștințe, Nicolae Manolescu deține aici un loc privilegiat (șochează și acum absența notațiilor despre oameni atît de apropiați precum Marian Papahagi, Aurel Sasu, Doru Vartic, iar Ion Pop abia dacă apare într-un episod cu pașapoarte), un Manolescu plin de optimism candid (p. 18), de etern winner ludic, dar cu subite, inexplicabile prudente (p. 91), cu spaima rapid reprimată într-o realitate diplomatică șocantă, cînd se dădea vize la derută (p. 100 ș.u.).

Alt loc aparte (pagini de-a dreptul memorabile pentru exegeza subiectului) îi este rezervat lui Radu Petrescu, cu care Zăciu își descoperă destule afinități (pp. 168-169), fără a-i omite însă defectele („îns e feminat și neurotic, retractil, de o cloroză psihologică accentuată”, p. 347), devitalizarea și, în special, uriașul orgoliu.

Resuscitări, picanterii, surprize

O pagină excepțională din cartea lui Al. Paleologu *Alchimia existenței*, citată la p. 13. Cazul Sergiu Dan și replica lamentabilă a stîngistului impentiu Maurice Druon (p. 27). Înarmorintarea (groaznică) a lui Virgil Mazilescu (p. 111): frigiderele de la Morgă nu funcționau simbăta, așa că mortul avea să se umfle cît să nu poată fi îmbrăcat, la Cernica avea să capete un loc de veci numai grație relațiilor lui Sorin Dumitrescu „în lumea clericală înaltă”, groapa va fi prea mică, iar pe cruce scria: „Majilescu”, nu cu „z”. (Va trebui povestită cînda și înarmorintarea, și ea de pomină, a lui Paul Georgescu.)

Și încă: aburosul episod cu poeziile Anei Blandiana din *Amfiteatru*, nr. 12/1984, cu înregistrarea principalelor reacții, conform scenariilor celei de obște. (M.N. Rusu-Eugen Barbu-P. Enache? demonstrație de forță a liniei mediane Nicu Ceaușescu-Stelian Motiu? însenare a Biroului de fabricat disidenți? etc.), inclusiv dialogul telefonic al poetei cu Nicu Ceaușescu (p. 239). Aberația stupefiantă a copyright-ului în ceausism (p. 19). Textul scrisorilor lui Mircea Dinescu către D.R. Popescu (p. 332 ș.u.). Moartea lui Pompiliu Marcea („Omul nu era rău, nici foarte prost, dar devenise instrumentul unei grupări – Barbu et Co – și apoi al altora, tot mai afund”). Topăiala fericită a scriitorului român cînd s-a dat drumul zvonului că tatăl lui Dulea fusese nu șce sofer legionar, ba și însurat cu o evreică unguoroaică, notează Zăciu, care aduce inclusiv că Dulea era „mare meloman și cititor asiduu” (p. 361). Nebunia recomandărilor post-Cernobil (p. 454 ș.u.).

în pagini, cum să zic, de-o zglobie disperare. Dar și desființarea cimitirului Crîngăsi, în primăvara lui '86: „Zece mii de morți scoși și transportați în condiții infernale tocmai la marginea orașului, lângă gropile de gunoaie. Scene de coșmar. Roman sud-american, căci cimitirul e șters fiindcă se face loc de agrement”.

Nu știți ce să faci: să-i fii recunoscător autorului că-ți redeșteaptă strigoi? sau să nu?

Mai bine strecor degetele printre fișele cu picanterii și... Marian Popa prezentîndu-se glorios la Köln – „copil din flori precum G. Călinescu” (p. 8). Cornel Regman lui Petre Stoica: „Cine ești, mă, să-l înjurî tu pe Nego?” – la care Stoica: „Tu, mă, care ți-a fugit băatul la Lisabona?”. Episodul cu ciobanii Branga din Sibiu, care au cerut aprobare (p. 81) să-și cumpere un elicopter ca să-și „supravegheze-turmele pe dealuri, ceea ce ne-a încrețit de fericire acum zece ani, prea era mare poanta (acum și-ar putea închiria o flotilă-treagă!). Nicolae Breban convins că *Drumul la zid* este un roman genial și că „Liviucă” (Rebreanu, n.n.) i-a fost, totuși, un vrednic precursor (p. 89). Z. Ornea internat la Eliaș în iarna lui '85: „Nu e prea bolnav, dar a găsit un loc unde e foarte cald, poate sta într-o rezervă minusculă cît o carcă, unde își scrie cartea despre *Maiorescu*” (p. 236). Replica Elenei Ceaușescu vîzînd planul de apariții editoriale pe '86 și pregătîndu-se să mai taie din el: „Nu se poate așa ceva! Nimeni nu poate citi cinci sute de cărți într-un an!” (p. 476). Mirodan, autorul unei piese care făcea un „elogiu al crimei ca metodă politică de lichidare a adversarului” prin anii '60 (cazul Foris); piesa a fost interzisă, dar Mirodan a rămas cu ideea că numai datorită lucrărilor invideii lui Baranga, nu din alt motiv... (p. 538). În fine, Ion Ianoși despre catastrofa de la Cernobil: „Ca unul care a studiat în URSS și are un complex legat de această împrejurare, crede că informațiile sînt, de partea vesticilor, manipulate. Curios, dacă accidentul ar fi fost într-o țară occidentală, el ar fi reacționat cu toată vechența contra. Așa, e precuț și face pe fatalistul” (p. 450).

Cu ochii spre acum

(Chiar cînd dactilografiez paginile acestea îmi dau seama că – minus trei, patru excepții: un roman de Kundera, două de Michel Tournier și revelația cu *Dimineața pierdută* a Gabrielei Adameșteanu – literatura, cărțile propriu-zise, lecturile se țin departe de realitatea cruntă a *Jurnalului*. O tristete în plus a autorului.)

Iertat să-mi fie excesul expozitiv, dar cum altfel să rezumi sugestiv șase sute de pagini care palpită ca tot atîția pacienți înaintea anesteziei? Nu ne rămîne decît să așteptăm nu doar anestezia pînă în 1989, dar mai ales notațiile lui Mircea Zăciu din ianuarie 1990 încoace...

Cît despre acroșul la ziua de azi, am ales pentru final două citate revelatoare, cred, pentru condiția scriitorului. Primul este mai „metafizic”: „Eu cred că am rămas o minoritate incapabilă să se mai apere (dată fiind și dezbinarea tot mai accentuată) și am sentimentul unei totale inutilități a scrisului, publicării, prezenței noastre într-o cultură ce trage să moară. Este evident că mult nu se poate rezista în această biată literatură asediată din toate părțile de mediocritate, diletantism, oportunism veros, adulație oarbă, ipocrizii și conformism de tot soiul, toate combinate cu un autoritarism feroce, cretin și aberant” (mai 1984, p. 70).

Al doilea este cît se poate de „concret” și se leagă perfect de recenta apariție a *Cărții albe a Securității* (vom reveni): „Aceasta e, în esență, istoria Blandianei, care a făcut vîlvă în ultimele două luni și despre care se pretinde că face parte dintr-o vastă acțiune de intoxicare și diversiune, pentru a da scriitorilor și, în genere, opiniei publice subiecte de senzație care să abată toată atenția lor de la mizeria reală din jur” (februarie 1985, p. 241).

HUMANITAS
Cartea care dăruie

Noutăți în Librăriile Humanitas

CIORAN	În curînd:
Silogismele	KONRAD
amărăciunii	LORENTZ
LEIBNIZ	Cele opt păcate
Disertație	capitale ale
metafizică	omenirii civilizate
JEAN BRUN	ELIADE
Socrate	Cum am găsit
	piatra filozofală

Politica balcanică a Rusiei prevede ca România să se afle în sfera ei de influență

– Interviu cu FRANÇOISE THOM, specialist în sovietologie, realizat de Marian Chiriac –

Credeți că Rusia este un caz special printre țările foste comuniste în ceea ce privește tranziția către o societate democratică?

Desigur, Rusia rămâne o excepție, în primul rând deoarece în această țară nu a avut loc încă o schimbare reală a structurilor de putere. În multe alte țări foste comuniste partidele democratice au reușit să accedă la putere, chiar dacă după aceea au fost înlocuite de comuniștii reformatori. Mai mult sau mai puțin, aceasta este o schemă tipică pentru țările din centrul și răsăritul Europei. În Rusia acest lucru nu s-a întâmplat încă, nu pentru că rușii ar fi mai puțin anticomuniști decât alții, ci pentru că în această țară continuă să predomine partidul-stat. Oamenii care aparțin acestei structuri de putere au reușit până acum să controleze suficient alegerile, astfel încât să nu piardă puterea. Atât timp cât aici persistă structurile comuniste, faptul că Boris Elțin sau oricine altcineva a fost ales în urma unui proces electoral nu înseamnă că în Rusia este democrație. Democrație va fi doar când cei aflați actualmente la putere vor putea fi înlocuiți în urma unor alegeri libere. Eu aștept acele zile.

Care sînt ceilalți factori care contribuie la această specificitate a tranziției ruse?

În primul rând, faptul că Rusia rămâne un imperiu, chiar dacă, acum, unul mai mic ca suprafață. Pe de altă parte, putem vorbi despre predominanța sentimentelor și retoricii naționaliste. La început, în primii ani după 1989, așa-numiții „democrați” (trebuie să pun acest cuvînt în ghilimele) au cedat oarecum în fața comuniștilor, care au folosit aproape exclusiv cartea naționalismului. După aceea, cam de prin 1993, „democrații” au înțeles că trebuie să joace la rîndul lor această carte, cîștigătoare cel mai adesea. Acum, retorica naționalistă este asemănătoare, atît în cazul comuniștilor, cît și al partidelor democratice. În schimb, cred că se s-a întîmplat în Rusia diferă foarte mult de situația din majoritatea celorlalte țări foste comuniste, unde nu a fost nici o contradicție între sentimentele lor naționale și democrație. În Rusia, exacerbaria naționalismului a contribuit la menținerea la putere a nomenclaturii și la crearea unui stat cu pronunțate trăsături național-bolșevice.

Centrele de putere din Rusia acționează în manieră bolșevică

Puteți descrie centrele de putere care activează acum în Rusia și modul lor de acțiune și de a se influența reciproc?

În Rusia sînt patru mari centre de putere: administrația prezidențială (condusă de Anatoli Ciubais), Guvernul, Parlamentul și administrația Moscovei. Nu trebuie uitat nici Consiliul de Securitate, în fapt succesorul NKVD-ului. Fiecare dintre aceste centre acționează într-o tipică manieră bolșevică, ceea ce înseamnă că încearcă să evite o colaborare directă, cu respectul regulilor instituțiilor democratice, preferînd în schimb eliminarea adversarilor. În opinia mea, administrația prezidențială, spre exemplu, este foarte asemănătoare Comitetului Central din perioada sovietică, atît în modul în care funcționează, cît și prin faptul că există numeroase departamente – copii identice ale fostului CC al PCUS. Și acum între aceste departamente sau între diverșii miniștri este aceeași rivalitate, exact ca în timpul regimului comunist.

Așa că, dacă vrem să vorbim despre o anume specificitate a tranziției din Rusia, cel mai important factor este acela că structurile de putere tipic bolșevice sînt mult mai puternice decît în cazul altor țări foste comuniste.

În ce măsură starea de sănătate precară a președintelui Boris Elțin influențează lupta pentru putere dintre centrele menționate mai sus?

Cred că nu putem înțelege cu adevărat situația din Rusia dacă nu realizăm că toată lupta pentru putere se duce în cadrul aceluiași partid-stat, este de fapt o competiție între grupuri rivale din interiorul aceleiași nomenclatură, ca pe vremea regimu-

lui comunist. În aceste condiții, lupta pentru succesiune este acum foarte puternică, ajunsă fiind într-o fază cronică. Lupta pentru succesiune este o constantă a regimului comunist, iar în Rusia ea a început foarte devreme, încă din timpul lui Stalin. Tot ea a dus, de fapt, chiar la dispariția Uniunii Sovietice, pentru că fostul imperiu sovietic s-a prăbușit și datorită luptei pentru putere dintre Gorbaciov și Elțin.

Toate acestea s-au întîmplat și se întîmplă deoarece în Rusia nu există un mecanism efectiv al succesiunii, transferul de putere efectuîndu-se cel mai adesea sub forma loviturii de stat.

Credeți că lupta pentru supremație și lipsa unui mecanism de legitimare afectează statutul de mare putere al Rusiei?

Întotdeauna lupta pentru putere a destabilizat imperiul. Așa a fost și în vremea comunismului sovietic, cînd moartea lui Stalin a declanșat o competiție între succesorii săi sau cînd, puțin mai tîrziu, după Congresul al XX-lea al PCUS, au urmat revoluțiile din Ungaria și Polonia. La fel se întîmplă și acum, cînd fiecare centru de putere încearcă să cîștige sprijinul birocrăției periferice. Acest lucru destabilizează foarte mult Federația Rusă. Și atît timp cît puterea centrală este slabă, cîtă vreme nu s-a terminat lupta pentru succesiune, nu se poate vorbi despre o politică externă coerentă. Putem vedea acest lucru foarte clar în modul în care, spre exemplu, generalul Alexandr Lebed își schimbă în fiecare zi declarațiile despre extinderea NATO spre răsărit.

Boris Elțin

Aleksandr Lebed

Atitudinea față de extinderea NATO reprezintă un simptom al iraționalității oamenilor politici ruși

Este posibil ca Rusia să accepte lărgirea Alianței Nord-Atlantice?

Cred că elita politică a Rusiei va trebui să accepte o minimă extindere a NATO către Est, în primul rînd în ceea ce privește țările Grupului de la Vișegrad. În schimb, se vor opune foarte puternic la aderarea țărilor baltice și, probabil, la fel se va întîmpla și în cazul României. Politica balcanică a Rusiei prevede ca România să se afle în sfera sa de influență. În plus, opoziția Rusiei va putea fi motivată și de statutul Republicii Moldova. Dar despre această chestiune este foarte dificil de discutat la viitor, atîta vreme cît Rusia rămîne o țară imprezvizibilă. Atitudinea față de extinderea NATO reprezintă, oricum, un simptom al iraționalității oamenilor politici ruși, prin faptul că ei se opun atît de vehement, deși este evident că nu Alianța Nord-Atlantică este cea mai mare amenințare la adresa Rusiei. Cred că un pericol mult mai mare îl reprezintă China comunistă, care este foarte dinamică, sau fundamentalismul islamic.

Numerai că retorica politicianilor ruși se referă aproape exclusiv la NATO, ceea ce este, evident, ridicol. De fapt, această atitudine are premise ideologice, Occidentul fiind identificat exclusiv ca un inamic. În aceste condiții, devine foarte posibilă o ali-

Françoise Thom este profesor la Universitatea din Sorbona. Specialist în domeniul studiilor ruse și sovietice. Debutează cu o carte despre derivatele sovietizante ale învățămîntului francez (L'École des barbares, 1985), iar celebritatea și-o cîștigă printr-un volum despre ultimul lider sovietic (Le moment Gorbatchev, 1989). În limba română i-a fost tradusă varianta prescurtată a tezei sale de doctorat, Limba de lemn (Humanitas, 1993).

anță între Rusia și China, această colaborare fiind o altă relicvă a ideologiei comuniste.

Care este opinia dv. despre modul în care Rusia respectă suveranitatea fostelor republici sovietice, actualmente țări independente?

Cred că este un consens cvasi-general, la nivelul clasei politice, în ceea ce privește refacerea unei zone de influență rusești – nu exact a fostei Uniunii Sovietice (se știe că acest lucru este aproape imposibil) – care să cuprindă eventual întregul bloc al țărilor foste comuniste. Se va încerca acest lucru, nu-mi fac nici o iluzie. Și acest lucru depinde de lupta de putere care se duce la Moscova, pe coridoarele Kremlinului. Nu va exista o politică coerentă atît timp cît nu se va răspunde la întrebarea: cine va ieși învingător?

Care credeți că este persoana sau grupul cu cele mai mari șanse să obțină puterea în Rusia?

Nu pot să fac nici un pronostic, putem doar să discutăm despre diversele variante. Întîi de toate l-aș menționa pe actualul premier, Viktor Cernomîrdin, care este liderul grupului ce controlează sectorul energetic, un grup foarte bogat și influent. El ar avea mai multe șanse, numai că este nepopular. Dacă se va pune problema unei competiții între Cernomîrdin și Ziuganov (fac o paranteză, amîndoi sînt oameni politici lipsiți de charismă), este foarte probabil ca liderul comuniștilor să cîștige. Lebed este, pe de altă parte, un personaj charismatic, numai că el nu are în spate o structură de putere. Căzul său, al cuiva care ajunge în topul elitei politice, fără să fie susținut de o piramidă birocratică, este absolut fără precedent în istoria Rusiei. Este posibil ca Lebed să fie folosit de anumite forțe politice pentru a cîștiga lupta politică, numai că el rămîne o fire mult prea independentă. Alt personaj cu mari șanse este primarul Moscovei, Lușkov. Este puternic, are o mulțime de susținători printre liderii administrației locale, știe cum să joace cartea naționalismului și, în plus, știe cum să apeleze la ajutorul Occidentului. În mod tradițional, funcția de lider al administrației moscovite este o bună poziție de start, vreau să amintesc că de aici și-au început cariera Hrușciov și Elțin.

11 octombrie 1996

Lupta pentru putere în Rusia pare să nu aibă sfîrșit. Joi 17 octombrie, de pe patul de spital, președintele Boris Elțin a ordonat îndepărtarea generalului Alexandr Lebed din primul eșalon al structurilor de putere. „Nu mai pot tolera această situație. Sînt nevoit să-l eliberez pe generalul Lebed din funcția de secretar al Consiliului de Securitate. I-am spus lui Lebed să învețe să colaboreze cu celelalte organisme de stat și cu liderii lor... el n-a învățat. De curînd, și-a permis o serie de greșeli periculoase pentru interesele Rusiei”, a declarat Elțin la postul național de televiziune. Atitudinea mult prea independentă a lui Lebed și larga sa popularitate l-au determinat pe apropiatul lui Elțin să ceară demisia generalului. Intenția lui Lebed de a crea o nouă structură de putere, o legiune specială de elită formată din 50.000 de oameni și care ar fi trebuit să rezolve imediat orice tulburare ivită pe teritoriul federației, a fost interpretată ca pasul inițial în declanșarea unei lovituri de stat. Lebed pare decis să-și continue cariera politică, începută la 3 ieunie anul acesta, cînd a obținut în mod neașteptat 15% din voturi la alegerile prezidențiale.

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU (redactor-șef); RODICA PALADE (redactor-șef adjunct); ANDREI CORNEA (publicist comentator); OANA ARMEANU (șef secție social); MARIAN CHIRIAC (politic); IULIAN ANGHEL (politic, social); DAN PERJOVSCHI (grafician); LUCIAN PIUCA (tehoredactor); RADU DOBÂNDĂ, RODICA TOADER (corectori); MIRCEA IONESCU (șef serviciu difuzare); CONSTANTIN SATALLA, ALEXANDRU PĂTREA (difuzare); MIHAELA CUCU (publicitate); ALINA CORBU (contabil-șef); DOINA GIUHAȚ (casierie); ADRIANA BOBEICA (secretariat); IULIAN STOIAN, LIDIA CRISTESCU (procesare text, abonamente); CONSTANTIN VĂDUVA (fotoreporter).
Responsabil de număr: OANA ARMEANU

Rubrici permanente: ȘERBAN ORESCU, TIA ȘERBĂNEȘCU, EMIL HUREZEANU, CRISTIAN PREDĂ, RADU CĂLIN CRISTEA (comentarii politice); ILIE ȘERBĂNEȘCU (comentarii economice); H.-R. PATAPIEVICI (eseu); RALUCA STROE-BRUMARIU (cronică parlamentară); CEZAR BALTAG (istoria religioasă); DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară); MAGDA CĂRNECI, ERWIN KESSLER (cronică plastică); DIANA TURCONI (reportaj, anchete).

Corespondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj); DANIEL VIGHI (Timișoara); DINU MIHAIL (Chișinău); ION MIRON DAMIAN (Paris); ADRIAN NICULESCU (Milano).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ȘORĂ, VIRGIL NEMOIANU, MIHNEA BERINDEI, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22”. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76 e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie ISSN-1220-5761